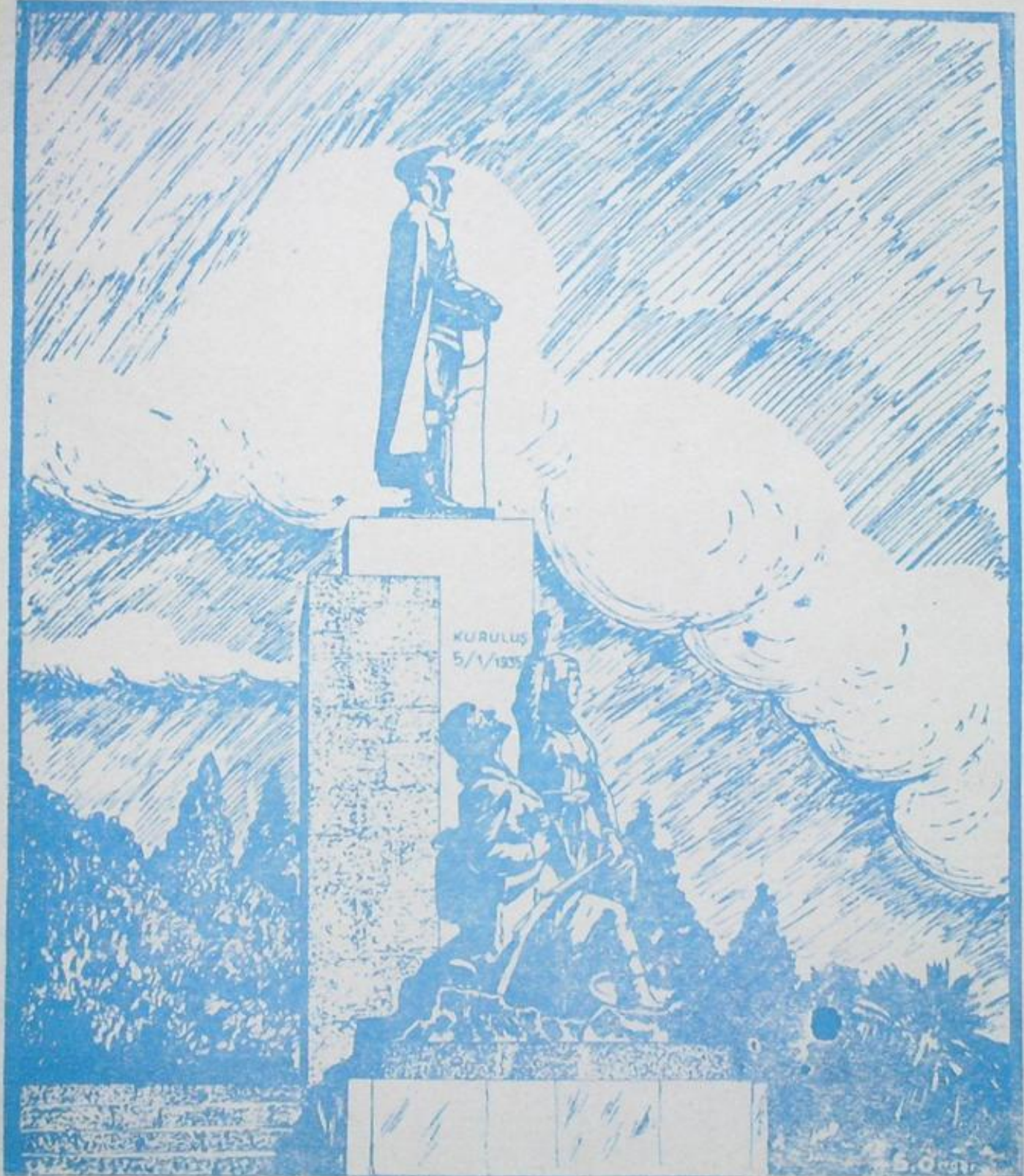

№ 2070

Görüşler

A D A N A H A L K E V I

ADANA'DA ATATÜRK ANITI

Temmuz - Ağustos

1944

Sayı: 67-68

Görüşler

ADANA HALKEVİ DERGİSİ

CİLT : 6

Temmuz — Ağustos 1944

Sayı 67 — 68

Kültür Zaferine Doğru

Türk Milleti ilköğretimde gözettiğimiz amaca vardikten sonra büsbütün başka bir varlık olacaktır.

— İnönü —

Yeni bir vatan kuruyoruz. Her karış toprağından en yaşlı insanına kadar her unsuru taze bir ruhla işlenen bu yeni vatanın kuvvetli temeller üzerinde yükselmesini sağlamak tek emelimizdir. Ordularımızın, mukaddes istiklâl ve hürriyet hakkının zaferini ilân ettiği Dumlupınar günündenberi, Türk enerjisinin ve azminin alın teri, bu mes'ut vatan birliğinin şerefli bağrında bütünün istikbal ve hayat ufuklarını aydınlatan bir nur olmuştur.

Gerçekleşmesini özlediğimiz hayat meseleleri zaman zaman ve sırasıyla ele alındıkça başarı kabiliyetimizin üstünlüğü de artmaktadır. Daha bir çok büyük işlere ve mes'ut neticelere gebe olan çetin irade ve azminiz kısa bir zamanda, Türk yurdunu gerçeklerin cenneti haline getirmiş bulunuyor.

Bir milletin ileri hamle ruhunu artıracak ve sayısına yeni bir yön verecek besleyici kaynaklar arasında en başta kültür gelir.

Kültür, insan cevherinin özüdür.

Kültür, ruhları pişiren nurdur.

Kültür, zekânın en besleyici gıdası ve gönlün en muhteşem baharidir.

Her dimağ onunla işler, her yürek onunla çarpar, her göz onunla görür ve her cemiyet onunla yürür.

İşleyen kafalar, gören gözler ve asil gayeler uğruna inanla çarpan yürekler bir memleketin nüfusunu çoklukla temsil ettiği gün, o millet için ölüm yoktur.

Türk vatanında her vatandaşı olgun görmek, her vatandaşı fazilet, hak ve adalet, vazife ve mesuliyet ruhuna sevgi besler bulmak kadar mutlu bir zevk var mıdır?

Yazan : VEHBİ EVİNÇ

Benliklerini bu zevkle besleyen ülkücülerin başında, en başında İnönü, ilköğretim mecmuasında yazdığı bir makale ile, Türk milletini ilköğretim davasında vazifeye çağırmıştır. Bu çağırış, aydın bir hedefe varış demektir. Okulsuz köy ve tahsilsiz fert bırakılmıyacağı ülküsünün zaferi artık yaklaşmış bulunuyor.

Maarif Vekillığının, yurd çapında geniş çalışmaları, millette en büyük manevî zevki yaratmaya vesile olmaktadır. İstanbulda Üniversiteden başka bir de Teknik Üniversite çığı. Ankara üniversitesinin tamamlanması bir Şark üniversitesinin temelini atılması, İzmirde bir de Garp üniversitesi düşünülmekte olduğu, ileride Cenub üniversitesinin de akla geleceği, millette göksümüzü kabartan kültür hareketleridir. Bütün bunlardan başka diğer bazı yüksek okulların, Lise, Orta, Ticaret Erkek ve Kız Teknik okullarının artırılması da devam etmektedir.

Tahsilin maddî ve manevî kıymetlerini açık bir görüşle kavrayan milletimizin ileri medeniyet ve teknik alanında olduğu gibi ahlak, insanlık ve şeref mevkiinde de yükselmeğe şüphe yoktur. Fakat biz bu amaca en tez zamanda varmak ve asırlarca boşa harcanan Türk enerjisinin zararını biran evvel karşılamak zorundayız. Bu sebebledir ki, bir yandan milletimizin iltî yükselişini hazırlarken diğer yandan da bu yükselişe kuvvet olacak geniş halk kütlesinin uyanmasını ve okur yazar adedinin yükseltilmesini birinci amaç olarak kabul etmiş bulunuyoruz.

Millî Şef İnönü'nün ilköğretim hakkında verdiği kat'i emir, salâhiyet başında bulunanların olduğu kadar milletin her ferdinde de derin bir alâka ve şevk uyandırmış bulunmaktadır. Bu vatanı daha güzel günlerin doğacağına ve millette maddî manevî en üstün bir varlık olacağımıza inanımız bütündür.

Bu Toprağın Davalarından : İlkokul Yavrusu ve Öğretmeni

Tevfik Can

Çocuk bayramlarında sevimli, gürbüz yavruların elinde, duvarlarda ve caddelerde gördüğümüz birçok dövizler arasında şu cümleye de rastlarız : "Çocuk yarının büyüğüdür.,,

Bu sözü, bu vecizeyi, bayramdan bayrama çocuklarımızın sevindirilmesi için yazılan bir satır, söylenen bir iki lâf sananlarımız vardır. Halbuki bu vecize, en büyük bir hakikati, en büyük bir oluşu ifade eder. Bu vecize, en dar manasında da, en geniş manasında da hakikatin tam kendisidir.

Şunu demek istiyoruz ki, yarının büyüğü olan çocuklarımızın eline verdiğimiz o döviz, bayramdan bayrama meydana çıkan basit bir lâf kalabalığı olarak değil, hakiki değerini vererek ifade ettiği geniş manasını benimsiyebilim:

Evet! Bugünün çocuğu, yarının büyüğüdür. Bugün başta olanlar, dün'ün çocuğu idiler. Yarın'ın başta olacakları da bugün'ün çocuklarıdır.

Burayı belirttikten sonra, asıl konuya girebiliriz.

Cahil bir cemiyet hak, hukuk tanımaz; hak, hukuk tanımayan bir cemiyet anarşi içerisindedir; anarşi terakkiyi durdurur.

Cahil bir cemiyet, fena bir yaşayış şartı içerisindedir. Zevk ve eğlenceden mahrum, üzüntülü, bir bayat, çürük bünyeli ve bozuk ahlâklı bir cemiyet yaratır.

Cahil bir cemiyet, hür yaşamasını bilmez; hürriyetin bir yudum su kadar, bir soluk nefes kadar insana gerekli olduğunu idrak edemez. Bu cahil cemiyet, köle gibi yaşamağa mahkûmdur.

Kısaca her kötülük, her fenalık cahil cemiyette doğar, yaşar ve etrafa yayılır.

Olgun, münevver, hürriyete âşık, anarşiden uzak bir cemiyet istiyorsak ve bu cemiyetin bakasını arzu ediyorsak, çocuklarımızı bu iyi şartlar için hazırlayalım ve yetiştirelim.

Burada karşımıza bir dava çıkıyor : Çocuklarımızın temel terbiyesi olan İlk Öğretim.

Belki dilimiz, belki kalemimiz hakikati söylemeye ve yazmaya cesaret edemez. Belki bunlar hakikati tahrif ederler. Fakat rakamlar, bize doğruyu, çekinmeden söyler.

Bugün, ortalama olarak ilk öğretim çağında 1.750.000 çocuğumuz vardır. Bu rakam, istenilen rakamların en mütevasisidir. Halbuki bu yavruların ancak 1.000.000 a yakını, ilkokul sıralarındadır. Kaldı ki bunların hepsi, muntazaman okullarına devam ederek okullarını bitirmiyorlar. Ortalama olarak, 200.000 mezun beklediğimiz halde ancak 75.000 kişinin mezun olabildiklerini Milli Şefin değerli

makalelerinden anlıyoruz.

Netice olarak, bugün ilkokullarda bulunması gereken çocuğumuzun ancak yarısı okuyor ve bunların ancak % 35 i mezun olabiliyor. Başka bir deyimle bugün, her yıl 350.000 mezun beklerken, bu rakamın ancak % 20 sini mezun edebiliyoruz.

Rakamlar, acı bir hakikati söylüyor. Hakikatin bu acılığı; muntazam, rasyonel ve enerjik çalışma ile, hiç olmazsa memnuniyet verici bir şekilde ortadan kalkacaktır. Çünkü, bir Milli Mücadele yaratan Türk azminin yeni bir ilk öğretim savaşında da galip ve muzaffer çıkacağına inanıyorum.

Yazımızın ikinci mühim noktası, madalyonun ters yüzü, öğretmen meselesidir.

Öğretmenimiz azdır. 938-939 ders yılında 7862 okulakarıklık 17120 öğretmen vardı ki okul başına, ortalama 2 öğretmen düşmektedir. Bugün durumda büyük bir değişiklik yoksa da, yarın için ümidliyiz. Köy Enstitülerinden yetişecekler, öğretmen ordumuzu kuvvetlendirecektir. Bu bakımdan bahtıyarız.

Keyfiyet bakımından, öğretmenlerimizden memnunuz. Fakat, ancak memnunuz. Onlardan çok daha fazla fedakârlık istiyor ve bu noktayı bir kere daha genç öğretmenlere hatırlatıyoruz.

İlkokul öğretmenlerine hitap ediyor ve diyorum ki, eğer yarın aydın, olgun milletini seven, disiplinli bir nesil karşımıza çıkarsa; bu eser siz öğretmenlerin olacaktır.

Genç Öğretmenler !

Türk İnkılabında büyük bir yer işgal etmiş olan sizlerden, Türk cemiyeti fedakârlık bekliyor : Yavruları yetiştiriniz.

Onları karşınıza aldığınız gün, onlara örnek olunuz. Onlara, bu milletin hürriyet için çektiği ızdırapları söyleyin ki, hürriyet aşkı sönmesin. Onlara yüklerini tanıttın ki, büyüklerinin yollarından yürüsünler. Onlara, en basitinden en mürekkebine kadar bütün hakikatleri anlatın ki, riyakâar olmasınlar. Onlara ferdi ve umumî terbiyeyi öğretin ki, yüksek ahlâklı olsunlar.

Anne, baba ve öğretmenler, çocuklarımızı yetiştirelim ve ondan sonra, onlardan çok şey bekliyelim. Yüksek ahlâklı anne ve babaların elinde büyüyen, feragatle çalışan, fedakâr bir öğretmenin elinde yetişen bir nesil, bizim en büyük güvenimiz olacaktır.

İnanarak ve inandırarak çalıştığımız gün, meselâ halledilmiş demektir. Şef, hedefi göstermiştir. Bu koleyi fethetmeden, diğer mevzileri ele geçiremeyeceğiz.

MARS'I

Defne Dallariyle Boğalım

1 - Harp, Devletlerin Eseridir.

Yazan : NURETTİN ÜNEN

Millet ve devlet ayrı birer varlık halinde kaldıkları müddetçe harplerin önüne geçmek mümkün olamaz. Milletler Sulhu severler. Çünkü harpten zarar gören kendileridir. Malı ve kanı heder olmaktadır. Millet arzu ile değil, otoriter baskı ile harbe girer, memleket tehlikede ise, veya devre hakim bulunan telâkki milletçe benimsenmişse, mukaddes olan veya öyle sanılan bir dava, bir menfaat mevzubahis ise milletler, ancak bu takdirde istiyerek harp ederler. Hatta mecburi askerlik haricinde kalan vatandaşlar bile gönüllü giderler.

Devletler, harpten çekinmezler çünkü devletleri idare eden diplomatlar harpten bizzat zarar görmezler. Kendileri cephe gerilerindedir. Baştaki adam, nam kazanmak tarihe mal olmak tatmin edemediği milletini oyalamak gibi hırs ve arzularla harbi icad eder.

Devlet siyasi bir varlıktır. Siyaset ise, bir devlet sanatıdır. Bluntschli, siyaseti ilim olarak kabul etmez. İngiliz Muharrirlerinden Burke de siyasetin sanat olduğunu söyler. tarih, devletin sanat tecrübesi olduğuna göre, ondan ders almayan siyasetçiler, kötü sanatkarlardır ki buların vereceği eserler de, o nispetle kötü olur. Ya iç politikayı berbat, veya yanlış diplomaşile dünyayı a't üst ederler. Siyasetçiler yani devlet idarecileri, ilim ve tecrübelerini kaynaştıramazlarsa, facialar yaratırlar. Lüks salonlarda şampanya kadehleri tokuştu r a k

İSMET PAŞA DESTANI

II

İnönünde düşmanlara şanlı göğüs geren sensin,
Türk istiklâl ordusuna ilk zaferi veren sensin,
Ve Lozanda bu zaferin meyvasını deren sensin
Sen kurmuştun, sen kurudun, bu vatani İSMET PAŞA,
Yaşadıkça Türk Milleti, yaşa paşam, binler yaşa !..

Yurda giren her düşmanı can evinden vuran sensin,
Terakkinin mabetleri - fabrikalar kuran sensin.
Yıkılırken bütün dünya kal'a gibi duran sensin,
Bunun için taç yapmıştır, Türk Milleti seni başa,
Bil ki, sana minnettardır, yurt ve millet İsmet Paşa !..

Şu dünyada herkesten çok istikbali gören sensin
Her fesadı, kini, gayzı, bu ülkeden süren sensin,
Memleketi baştan başa Demir Ağ la ören sensin,
Sinmiş durur bin eserin bu vatanda dağa, taşta,
Yaşadıkça Türk Milleti yaşıyacak İsmet Paşa !..

Yurdun için tehlikeli maceradan kaçan sensin,
Vatanında bayındırlık, gibi yolu açan sensin,
Güneş gibi, milletine güven, iman saçan sensin,
Hiçbir çağda rast gelinmez böyle nurlu yüce başa,
Kalpten kalbe, son Türkedek, yaşar elbet İSMET PAŞA !..

ADANA : 1 Temmuz 1944

Sait Toraman

harp ve sulhten bahseden sefir, hariciye nazırı ve başvekillerin, yarın kendi eserleri olarak zuhur edecek bir harpte, hâki elbise ile ön cepheye gitmeleri icap etse idi, her halde bu konfranslarda daha dürüst konuşurlar harpten çekinirlerdi. Bunun içindirki, harplerin mes'ulü ne, millet, ne asker, sadece harbin biricik masun bulunanları politikacılarıdır.

Siyaset, dedikodunun kibarcasıdır Kadınların kabul günlerinde kız gösterileri, içlerinde bulunmayanları çekıştirmeleri gibi haller, siyasilerde de göze çarpar. Zaten diplomatların da kadın gibi kibar, zarif, centilmen ve şık olmaları bu benzerliği kuvvetlendirmektedir.

Siyaset yalanla beraberdir. (Siyaset icabı) denen şey, nazikâne yalandan gayri bir şey değildir. Siyaset yalanla birleşince, elbet neticesi de uğursuz olur. Harp, siyasetin en son müracaat ettiği bir vasıta olduğuna

göre, bu dski mes'uliyeti de devlette aramsk lâzımdır. Rozvelt, 1934 Vilson gūaünde söylediği bir nutukla, muharebelerin milletler tarafından değil, hükümetler tarafından yapıldığını temin etmiştir. Gene Rozvelt'in dediği gibi, Dünya nüfusunu teşkil eden iki milyar insan eđer kendi reylerine hakim bulusalardı, yüzde doksanı kendi hudutlarıyla iktifa ve yarından itibaren silâhları terk ederlerdi. Bizce selâhiyet bu yüzde oradan (ki idareci siyasi ve münevver zümredir) yüzde doksanı yani halkın ekseriyetine intikal edebilseydi, sonsuz bir sulh garanti edilmiş olurdu. Rozvelt'in dediği gibi, bñ üs o'han milletleri bizzat söze söylemek isteseydi, bir dünya anlaşmasına hemen erişebilirdi. Şu halde milletler neden harbe mani olmuyorlar. Çünkü iktidar devletlerdedir. Milletler cemiyetine gönderilen azırlar, mensup oldukları devletlerin kanaatlerine tercüman o'maktan ileri gidememişlerdir.

Hülâsa hakiki demokrasi kurulmadıkça milletler müstebit idarede harpten kurtulamayacaklardır.

Bir devlet ancak kendisi için felâket teşkil edecek hadiselerin zuhuru anında milletin kararına tabi olur. Normal hallerde devletler şartsız ve kayıtsız hâkim vaziyette bulduklarından aralarında harp caridir. Düşmanlık enternasyonal münasebetlerin esas kaidesidir.

Dostluk, sadece bir tesadüfün eseridirki, ömrü en az olan bir durumdur.

Hülâsa Berlin Ünüversitesi Profesörlerinden Lasson'un bir kitabında dediği gibi [Harbi ilga etmek için devleti ilga etmek lâzımgelir] biz bu kadar ileri gitmeyeceğiz ve dıyeceğizki, milli ruhu tam manasile temsil etmiş devletler teessüs etmedikçe harplerin önü alınılmayacaktır. Milletlerin hasretle beklediği devlet, mana ve mefhum itibarile bugünküden çok daha üstün ve çok daha başka neviden olmalıdır.

Hasılı milletler, devletlerin kurbanı o'maktadır. Nitekim bir Devlet adamı düşmanlarına şöyle hitap eder. (Biz halka değil, Hükümetinize düşmanız.) Fakat, Bombalar, devletin değil milletin başında patlar.

2 — Dünyanın beklediği Cemiyet Nizamı, Devlet teşekküllerinin ideal bir hal almasıyla kurulabilir.

Her milletin kendine göre bir idare (Administrafone) sistemi vardır. Bu (Organisation) teşkilâtın kökü mazinin derinliklerindedir. Şimdiki nizamlar, geçmiş asırlardaki teşekküllerin değişmiş ve olgunlaşmış bir şeklidir. Esas bakıdır. Dün, devletin başında bir reis vardı bugün de... dñkñ kurultaylar, site cumhuriyetleri yerine bugün parlamento'lar geçmiştir. Dün müstebit hükümdarlar vardı.. Bugün Diktatörler eski zamanlarda seç'imle mevki alan başbuğlara mukabil, bugün cumhur reisleri var. Hasılı şimdiki cemiyetlerde, sadece devletin icra kuvveti olan hükümet teşkilâtı genişlemiş, hayati zaruretlerin icap

ettiridiği iş bölümünü olgunlaşması dolaysile eski basit töreler, yasalar, yerine maddeleri pek çok anlaşılması çok zor kanunlar ve memurlar tayin olmuştur. Muhakkaki, yer yüzüde evvelâ devletler meydana geldi, sonra ana yasalar yapıldı. J. J. Rousseau'no dediği gibi fertler bir araya gelerek devlet şeklini kararlaştıran içtimsi bir mukavele akteymiş değillerdir. İlgilterenin el'an yazılı bir esas teşkilât kanunu bile yoktur. Devlet, şüphesiz cemiyet halinde yaşamak lüzumunu duyan insanların bu hayata tanzim için bir o'criteye hissettikleri lüzum ve ihtiyattan doğmuştur. İptidai devirlerde kuvvet ve cesaret hâkimdi. İşte bu keyfiyet klanların devlet teşkili hususuodaki ihtiyaçlarını karşılamışa kâfi geldi. En kuvvetli insan reis oldu, bu ilk aite reysidir. Onlar da aralarında en kuvvetli olanı umumî reis yapmaya mecbur kaldılar. Bu zihniyet esasını muhafaza ve yalnız şekilde fark göstererek zamanımıza kadar devam edegelmiştir. yani şimdi beden değil, daha ziyade zekâ kuvveti fazla olanlar baştadır. dñ site'nin mukadderatına hâkim olan Reis ne ise orta çağlarda ekseriyetle dini ve dünyevi kudreti kendisinde toplayan bir hükümdar da odur. Devlet teşkilâtının lüzumunu his ve onu tarihin kaydedemeyeceği kadar uzak devirlerde tesis etmiş olan insanlar şunu bilmelidirlerki, bu teşkilât bir çok ihtilâller, inkılâplar neticesi tadilat ve değişikle ugramasına rağmen, henüz hiç de tatm'ine edici bir şekle girmemiştir. Aksini iddia edenlere verilecek tek cevap şudur. El'an hükümünü icra etmekte olan harplerin zuhurlarındaki sebep, mevcut nizamları henüz pek bozuk düzen gitmesinden ileri gelmektedir. İnsanları idare için mademki teşkilâta ihtiyaç var, ve mademki mevcut şekiller insanlığı mes'ut edecek bir mahiyeti henüz kazanmamışlardır. Şu halde sadet ve fazileti gaye edinen insanlığın ideal bir cemiyet yaratabilmek için mükemmel bir nizamın meydana gelmesine gayret sarfetmeleri mes'faatları icabıdır.

3 — Normal bir devlet sistemi kopye edilmeksizin yapılan Ana yasalarla kurulabilir.

Bugün, en medeni milletlerin bile esas teşkilâtında noksanlık vardır. Zaten harpçi milletler, daha ileri milletlerdir. Buna nazıran bilhassa bu gibi devletlerin idare şekillerinde bir bozukluk iddia edilebilir. Teşkilât kanunları, o şekilde tanzim edilmişirki her an için bir müstebit şahıs veya zümrenin iktidar mevkiine geçip, ya milleti veya bütün dünyayı betbaht etmesi mümkün olabiliyor. Biz burada milletlerin ana yasalarını tetkik edecek değiliz. Bunun için hiç olmazsa yeni zaman tarihini baştan aşağı incelemek lâzımdır. Biz yalnız şu iddiadayız ki, harp mes'ullerinin iş başına geçebilmeleri ve dünyanın huzur ve sadetini bozabilmeleri, sadece ana yasaların her hangi bir zayıf maddesinde istifade etmelerile kaabil oluyor. Ana yasalar, amma hizmet-

— Sonu var —

C. H. P. 1944 Sanat Mükâfâtı

1 — Cumhuriyet Halk Partisinin 1945 yılı sanat mükâfâtı tiyatroya tahsis edilmiştir. Bu mükâfat, bir tek esere veya muharrîre hasredilmeyerek müsabaka neticesinde kazanacak eserlere verilecektir.

2 — Müsabakaya telif eserler kabul edilecek ve seçilen üç eser, üç derece üzerinden mükâfat alacak, ayrıca onuncuya kadar derece alanlara ikramiye verilecektir.

Müsabakada seçilen eserler Partice bastırılarak bütün Halkevlerine dağıtılacaktır.

Bu eserleri Halkevleri dışında oynatmak ve bastırmak hakkı sahiplerine aittir.

3 — Müsabakada birinci gelene 2000, ikinciye 1500, üçüncüye 1000 lira verilecek, onuncuya kadar kazanan diğer yedi eser 300'er lira ikrameye alacaklardır.

4 — Müsabakaya şimdiye kadar oynanmış veya oynanmamış olsun, basılmış eserlerle basılmamış fakat oynanmış eserler kabul edilmeyecektir.

5 — Derece alan üç eser, 1945 yılı şubatında, Halkevleri Bayramında, Ankara Halkevi sahnesinde üç gün ve ayrı ayrı temsil edileceklerdir.

6 — Müsabaka müddeti 1 Ağustos 1944 ten itibaren 30 İkinci Teşrin 1944 gününe kadar olmak üzere dört aydır.

30 İkinci Teşrin 1944 günü akşamına kadar doğrudan doğruya Ankara'da Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğine tevdi edilmeyen veya aynı günün akşamına kadar aynı adrese taahhütlü olarak postaya verilmiyen eserler müsabakaya kabul edilmeyecektir.

7 — Müsabakaya gönderilecek eserler iki nüsha ve yazı makinesiyle, kâğıdın yalnız bir yüzüne yazılmış olmalıdır.

8 — Müsabakaya gönderilecek eserlerde yazarların adları ve imzaları bulunmayacak, sahiplerinin kabul edecekleri bir rumuz konacaktır. Ayrıca, üzerinde aynı rumuzu taşıyan ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği adresine yazılmış bulunan kapalı bir zarf içinde, eserin adı ile beraber sahibinin adı, soyadı, açık adresi ve imzası bulunacaktır.

9 — Müsabakaya gönderilecek eserler, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğince teşkil edilecek mütehassıs bir komisyon tarafından incelenerek bu şartname hükümlerine uygun görülenler, ayrıca teşkil edilecek olan müsabaka Jurisine verilmek üzere seçilecektir.

10 — Juri, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğince seçilecek olan 10 kişiden mürekkeptir. Juri, şartnameye uygun vasıflardaki eserler arasında ikinci maddede yazılı derecelere göre, eser seçecektir.

Juri çalışmasını kendisi düzenler, ekseriyetle karar verir. Feyler müsavi olduğu takdirde tercih hakkı Genel Sekreterliğe aittir.

11 — Müsabakaya kabul edilecek eserlerde aranılan vasıflar şunlardır :

KONU :

a) Konu, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar geçen zaman içinde cemiyet hayatımızda görülen çeşitli değişmeler, ilerlemeler göz önünde tutularak işlenmelidir. Gerçekleşmiş olan veya gerçekleşmesi cemiyetimiz için hayırlı olabilecek değerler, İnkılabımızın dünya görüşüne uygun olarak, belirtilmelidir.

b) Konu, memlekette türlü iş ve çalışma alanlarındalnkılabın güttüğü gayeleri belirtebilecek, memleketimizin dâvalarını, halkımızın hayatını aydınlatacak, kavriyecek şekilde ele alınmalıdır.

c) Şahısların memleketimizin hayatında görülen tiplerden seçilmesi şarttır. Bunlar çiftçi, işçi memur, öğretmen, asker, doktor, mühendis, avukat, esnaf, tüccar, denizci vesaire gibi her türlü meslekten insanlar arasından alınabilir ve bu insanların aile, meslek hayatları eserin çevresini teşkil edebilir; ancak seçilen şahısların çok hususi, çok mahdut ve mevzii mahiyette kalmamaları lâzımdır. Kendi hayatımızdan, kendi cemiyetimizden alınan şahısların, tiplerin karakterleri, aynı zamanda insan ruhunun işlenmesine imkân verecek değerde olmalıdır.

d) Esas itibariyle konu, dram veya komedi çeşitlerinde olacaktır.

e) Vakanın geçtiği yer en küçük köyden, hatta bir madıradan en büyük şehrimize kadar yurdumuzun her köşesi olabilir.

TEKNİK :

Eser, tiyatro sanatının gereklerine uygun olarak sade ve tabii bir yapıda olacaktır.

Dekor, aksesuar bakımından döner sahneye veya külfetli bir aksesuar takımına ihtiyaç göstermeyecek şekilde hazırlanmalıdır. Eser, bütün kuvvetini dekor, aksesuar gibi gerçek tiyatro sanatında ikinci derecede kalan unsurlardan değil söz unsurundan ve teksif edilmiş hayatın akışından almalıdır.

Eserler 1, 2, 3 perdeli veya bir kaç tablolu olabilir. Ancak, bir perdilik piyeslerin en çok bir saat; üç perdilik piyeslerin de en çok iki saat sürmesi şarttır.

DİL :

Eserlerin dil bakımından bugünkü konuşma diline uygun olması şahısların konuştukları dilin mizce ve tabiatlarına göre ayarlanması, yapmacığa kaçmaması lâzımdır. Eserlerdeki konuşma dilinin cemiyetimize bütün insanlarına hitap edebilecek bir vasatta bulunması, topluluk heyecanını doğurabilecek kudrette olması gerektir. Eserlerde hiç bir şekilde lehçe veya ağız taklidine gidilmeyecektir.

BİR SABAH

Bir Sabah bahar gibi gel evimize,
Dudaklarında ibadet, kirpiklerinde nem,
Ve unut geçmişi bir başak demetinde
Kaparken pencereni cenuba meltem.

Bir Sabah rüyaların döndüğü sahillerden
Biz den selamlar götür o mesut insanlara.
Bize de sulhu getirecek bulutlar
Bir sabah ömrü uzatan dualarla.

1941

GÜLÜŞ

Sustu yapraklarda âhenk,
Kapattı gözlerimi bir sel.
Gizli daveti var suların;
Ve taze akşamlarımda sarhoş bir kadın
Gülüştü ayışığından Güzel!

1942

Şükrü Enis REGÜ

ÇİÇEK

Seni neden sevmiyeyim çiçek?
Çocuk rüyalarım kadar güzelsin!
Elbet seni daha serpilmiş göreceğim
Bahar bir gelsin!

Islak pambeliği tüveycinin
Renk, koku lezzet verir geceye..
Sebebsiz bir durgunluğun var çiçek
Neye?

Her Şeyile bizim olan topraktan
Ne dilerse canın iste!
Zaten senden ne beklenir ki çiçek
Soldun işte...

Ziya Salim TALAY

AŞK ŞARKISI

Yağmurdan sonra bütün renkleri
Alıp senin için bir duvak örsem;
Ve bu halinle yüzünü görsem
Yoluna serperken çiçekleri.

Mavimsi bir çiçek tüveycinden
Süzülüp akarken yaz akşamı;
Sana yaşatsam malihülyamı,
Sana bahsetsam güzelliğinden.

İçim ürperirken sevincinden
Bağışlasam bütün dilekleri;
"– Bunlar sana armağandır" desem ..

Musikinden alsam âhenkleri
Senin için bir şarkı bstelesem;
Bir şarkı ki, her namesinde sen ...

Hasan ŞİMŞEK

RAHATLIK

Artık serbestçe gezebilirim,
Gülebilirim kuşlara,
Çiçekler açtığında
Anamın saçlarından
Topladığım aklar gibi
Koparabilirim renkleri
Teltel ebemkuşağından,
Günleri birer birer
Parmaklar sayarcasına
Artık çekebilirim yıllardan.
Ve serbestçe gezebilirim,
Hayatı severek, sevdirerek
Bu yemyeşil dünyada...

ÖZLEM

Serildi gözlerimin önüne
Hatırası kaybolan bir âlem.
Ve erişilmez oldu artık
Beyaz şehirlerden beklenen
O eski, eski özlem.

İbrahim AKDOĞAN

İSTEK

Güler'e

Seher yelleriyle es gel güzelim,
Çiçerdim türlü türlü yolları.
Kavuşsak ne olur, biyol güzelim?
Şenlense köyümün ince belleri?..

Buluşmağa yollar yola ulansa,
Neşemizden LEYLÂ, MECNUN uyanısa,
Sesimizi duyan; (çılgındır) sansa,
Öpüşler soldursa al al gülleri..

Yeşil ol, gönlümde açıliver, gel,
Koku ol, koynuma sâcıliver, gel,
Bir içim kırmızı ol, içiliver, gel,
Ver elime kına yanmış elleri.

Ali Kublây
(İrenoğlu Kam)

ÖZLEM

(Sevgilime)

Nolur bu ilkbahar çıksam yaylaya,
Koklasam orada gül gül üstüne?
Bazı gün dvada sorsam Mevlâya
Konar mı serçeler bülbü üstüne?

Gül kadrini bilen bülbül var mıki?
Bülbüle eş olan bir gül var mıki?

Yalvaçlık etmeden züğürdü, beye,
Çıksam özlediğim serin yaylalaya,
Her durakta içsem su, doya doya,
Ben essem her yel yel üstüne..

Sevdiğim özlemle koşar mı bilmem?
Sedef düğmeleri açar mı bilmem?

Altun burma olsam nazik koluna,
İpek kuşak olsam ince beline,
Türkü olsam yârin tatlı diline,
Gül olsam açılısam yol yol üstüne..

Yerlerden koparıp koklar mı acep?..
Cehiz bohçasında saklar mı acep?

İRENOĞLU KAM
(Ali Kublây)

Gazup Bir Şairden Arta Kalanlar

— Hocam Said Toramana —

Bazan gezer büyük ruhunuz sizin,
Her zamankinden neş'eli, zinde,
Bu elem gölgeli kalbimin,
Harap mabedinde,
İhtiras ile.
Kaplar ufukları haset, gayz, kin..
Kalbi
Sıtmalı çöllerdeki seraplar gibi,
Yakan bir
Temas ile.
O zaman ben
Ayı bir gölge gibi
Arkandan alıp sürüklerken,
Bu dağılan dumanlar,
Bu bükülen dizler,
Sonra, o tehi yollarda açtığın izler.
Ruhum benim
Yanardağlara karşı gitmenin
Gururunu gizler,
Ah.. bu izler, bu izler..
Eğil bak:
Sesimde enginleri soran
Derin ve uzak
Emelim.
Yine yıldızlara değdi elim,
Yine açıldı karşımda,
Bir sahnenin perdeleri;
Durgun bir göl gibi uyurken
Ömrümün kederi.
Yine andım da içimden
O güzel adı,
Karıştı deli mısralarına
Dudaklarınızın tadı.

Mustafa Bekir Demirkıran

(YAĞMUR)

VE

Adanaya Dair Şiirler

Yazan : İbrahim AKDOĞAN

Göze denberi çıkmasını bekledğimiz kitaba nihayet kavuştuk. Bu ilk defa bize sayın Nurettin Artam (T. L.) Ulus'un "Yaokılar" sütununda müjdeli. Değerli yazar bu yazısında "Yağmur" (X) için "Yağmur'un sayfalarında insana tekrar tekrar oturma arzusu ve iştahını veren öyle kanı sıcak, öyle cana yakın misralar var ki bunlardan bir kaç örneği okurlarıma sunmakta kendimi alamıyacağım" demektedir.

Evet hakikat bu Genç Şair Şükrü Enis Regü'nün "Yağmur"u çok güzel bir kapak içinde olgun ve dolgun şiirlerle karşımıza çıktı. Yağmur, bu taze buluşlar, müzahhas mevzular, pürüzsüz akışlar kitabı; bize yerli malzeme ve yerli motiflerle Haşim sembolizminin en aydın örneklerini göstermekle başka bir değer taşımaktadır. Bütün bu hassasları taşıyan kitap, aynı zamanda araştırmakta olan gerçek şiirin en muvaffak örneklerini de ihtiva etmektedir. İşte size gelişi güzel aldığımız bir parça :

Birikir saçaklarda ayışığı,
Gagalar maviliği kuşlar,
Bulutlar eğrin eğrim uçar sulardan.
Gömülür gözlere bakir düşünceler,
Müjdelere dolup boşalır oluk
Yorgun akşamlara açılır pencereler.
Kağınlar geçer, bir teviye yağar yağmur,
Bir kaynak başında öpülür kızlar
Ve bütün gönüller şad olur.

Kağınların geçişi, yağan yağmur, bir kaynak başında öpülen kızlar ne kadar yerli ve ne kadar bizzim olan malzeme ile vücut bulmuşlar. Şairin en kuvvetli taraflarından biri de, en ince bir titizlikle dokuduğu misralardaki zarif buluşlarıdır. Göüş, buluş, ve ifade unsurları birbirleriyle öyle mescudılmışlardır ki okuduğu zaman misralar, oluktan dökülen su gibi birbirini takip ederek dilde hiç bir pürüz bırakmadan akıp giderler.

Kitabın birinci bölümündeki şiirler denilebilir ki sembolizmin en aydın örneklerini ihtiva ediyor. Regü'nün sanatına bütün icceliklerini ancak bu nevi

şiirlerinde bulmak mümkündür. "Güvercinler" bu fikrimizi ispata yeter bir vesika değilmidir?

Şükret bu biten akşama çocuğum
Hep aynı gök maviliğine yolculuk.
Gün boyunca müjde dolar gözlere
Çiçek çiçek açılır tomurcuk.
Dua et bu biten geceye anneciğim
Açılsın o tılsımlı eller.
Getirdiler gagalarında ezan seslerini
Yorgun güvercinler.

Esirin asıl orijinal tarafı, mevcut şiirlerin kitap adı ile alakalı ve müşterek bir ruh taşımasıdır. Şükrü Enis Regü eserini hazırlarken o kadar titiz bir itina ile hareket etmiştir ki mevcut şiirler müşterek bir ruh taşımak mecburiyetinde kalmıştır. Kitaptaki şiirlerin hiç biri yoktur ki "Yağmur" temasıyla alakalı olmasın. "Babar akşamı" adını taşıyan şu şiirde yağmurlu bir hava yok mudur?

Sabahı getirmedi bulutlar:
İndirelim perdeleri yalnızlığa.
Yağmur kokulu dallardan bahar
Sükun içinde eğilir toprağa.
Aynalarda salkım salkım merhamet
Gün boyunca dudaklarda gezinen.
Ve gözlerde esrarlı bir tahayyül
Bir bahar akşamı.. Yağmurlar ve sen.

Şükrü Enis Regü'ye göre her şey Yağmur ve Yağmur'da bir şey içindedir :

Esmen bir sisle örtüldü uzak;
Uyandı bir masal aleminden şehir.
Senindir dallardaki sesler ve fecir
Senindir toprağa dökülen yaprak.
Gözlerim şefkatini senden bulur,
Üzülme elbet bir gün bahar gelecek.
Senindir bahçelerde açan her çiçek
Senindir inci inci yağın yağmur.

(X) Yağmur : Şükrü Enis Regü'nün Şiir kitabı, İstanbul Nefioğlu yayınevi, Fiyatı 65 kuruş

Şiiri de de tarif ve tersim edildiğine göre, her şeyin hakimi olan şey artık yalnız odur. "Gözler şefkatini onda bulur, dallardaki sesler ve fecir toprağa dökülen yaprak, bahçelerde açan her çiçek, incinci yağao yağmur" hep onundur. Acaba o nedir? Artık bunu büyük bir cesaretle söyleyebiliriz : O şairin artistik ruhu, ve tam manasıyla orijinalitesi ve sanatıdır. Onun kudreti "Gecelerden sonra" da bakın ne güzel çizilmiş :

Çiçeklenir ansızın gözlerde sevgi,
Penbe günahlarla dolar resimlerin.

Eserin ikinci bölümü "Bu Şehir"le açılıyor. "Bu Şehir" şairin en kuvvetli cephesini aydınlatmaktadır. Bu şehirde romantizmle karıştırılmış tatlı bir realizim göze çarpmaktadır. Bu bölümde bir ressam maharetiyle resmedilmiş çok güzel şiirler vardır.

Şair hemen bütün şiirlerinde nikbindir. Hâdiselerin engüzel ve şiir tarafını canlandırır. Bir yağmur sonu dikkat edilirse manzara anynen şöyledir :

Bir tazelik var bu sabah içimizde
Yağmur yağmış, kokular yayılmış dallardan.
Kuşlar ve ağaçlar sarhoş
Her şey memnun yaşamaktan.
Islak şakrılar dolar gözlerimize ;
Bu sabah gökyüzü ne güzel Rabbim
Maviliğini dökcekmış gibi üstümüze.

Gerçek şiirin en iyi örneklerini büyük bir cömertlikle veren şairin bütün sayısı bize sadece güzeli ve özü bulup çıkartmaktır. Dikkat edilirse Şükü Eoisin bütün şiirlerinde mısra güzelliği ile bütün güzelliği daima yan yana yürümektedir :

İşte size Adana gecelerinin tablosunu çizen bir şiir :

En güzel saatindeyiz gecenin
Kapıları açabilir rahatlık;
Ziyafeti başlayabilir çiçeklerin
Delikanlılar gerdeğe girebilir;
Beşiklere belenebilir bebekler .

En mesut anındayız gecenin,
Mehtaba karşı şarkı söylenebilir
Örkek gölgeler geçebilir sokaktan
Ve bu dilsiz güzellik içinde anneciğim
İnsan Allaha inanabilir.

En şiir fikrimizi ispata kâfi değil midir? Bütün bu güzellikler, şairin hayalinde canlandığı tablolar ince ve zarif bir şekide işliyerek kendi ruhundan akisler katmasıyla meydana geliyor. "Sulh Dönüşü" işte böyle bir vaziyetin mahsulü :

Bir gün tekrar dönmüşüm bu Şehre,
Unutmuş eski aşınalar gölgesi.
Bütün çocuklar büyümüş,
Saçları ağamış annelerin,

Yeniden gebe kalmış kadınlar.
Sofralar kurulmuş, bacalardan tütmüş duman
Bir kahraman gibi dolaşmış
Şehrin caddelerinde huzur.
Hayatın sırrına ermiş insanlar,
Toprak sürülmüş, güzelleşmiş ufuk
Dağlardan atlılar inmiş,
Kapı önlerine uzanmış bahtıyarlık.
Ve yağmurlu bir bayram günü
Sevgilim gelin olmuş.

Bu gün dünyanın kan kustuğu bir devirde her halde hepimiz genç şair gibi sulhu özler ve onun arzu ettiklerini düşünemeyiz?

Bütün buılara rağmen şair ne yazık ki şiir mekankonisi içinde mahzundur. Fakat bu hüzoüü, mümkün mertpe makul sebeplere istinaden silip atmak ister. Eöyle bir sebep bulduktan sonra şair mesut demektir.

Halbuki insanlar ne tubaftırlar. Marüken koltuklara serilerek bacak bacak üstüne atan kadınların vücut titreyişlerini seyreden nice kimseler mesut olmadıklarından bahis açarlar. O insanlar ki, boğazda yarlıları, denizde vapurları, haliçte fabrikaları vardır. Cebleri yerine kasaları dolup boşalır. Buna rağmen onlar her fırsatta mesut olmadıklarını ima ederler. Halbuki bizim genç şairin mesut olmasına bir kuş gibi tek yuva kâfi gelmektedir.

Artık ben de mesudum
Nasıl yağarsa yağsın yağmur
Nasıl akarsa aksın su.
Nasıl açarsa açsın çiçek
Ne zaman doğarsa doğsun gün,
Deniz istediği gibi dalgalansın
Dilediği kadar sarhoş kalsın ırmak.
Kurulsun donanma şenlik,
Kırk gün kırk gece sürsün düğün.
Niçin kıskanayım sizi kuşlar
Ben de mesudum
Benim de bir yuvam Var.

Zannımca hayatta iki kitebecikten başka hiç bir mülkiyete sahip olmayan şair, hayat ve mukadderatla ne kadar ince bir istihza halindedir. Bu istihza, mesudiyet kılığında karşımıza ne kadar süslü çıkıyor. Bu fikrimizi şairin kerdi dilinden dinlemek surutiyle de ispa etmek mümkündür.

Berrak seması altında bu şehrin
Benim de eşim - dostum olmalı.
Anlamalı aşık olduğum yıldızlar,
Rüzgâr çocukluğumu getirmeli sifadan
Kuşlar şarkımlı öğrenmeli
Duamı taşımaları bulutlar.

Bibliyografya

Orhun Âbideleri ve Ortazaman Türklerinde Devlet Teşkilâtı

İzmir İadüü Lisesi tarih Öğretmeni

Şevki BERKER

I

Kitabeler

I. - Marguatt. J. Die Chronologie der alttürkischen Inschriften. Leipzig 1898. (Eski Türk harflerinin kronolojisi).

II. - Radloff. W. Atlas der Altertümer der Mongolei. (Orhun ekspedisyununun faaliyetine dair atlas, kitabeler ve orada bulunan eşyanın fotoğrafları) St. Petersburg 1892. - Die alttürkischen Inschriften der Mongolei. IV cilt. St. Petersburg 1896.

III. - Thomsen. V. Inscriptions de l'Orkhon. Helsinki 1894.

IV. - Necip Asım. Pek Eski Türk Yazısı. İst. ve Orun Âbideleri. İst. 1340.

V. - Hüseyin Namık Orkun. Eski Türk Yazıları. İst., 1936.

VI. - Thomsen. Mogolistan'daki Türkçe kitabeler (Türkiyat Mecmuası), III İst. 1935.

II

Lügatler

VII. - Divanı Lügat-it-Türk İst., 1335-35 (Matbaa-i Amire). Türkçe tercümesi, Besim Atalay, Ankara, 1939.

VIII. - Kitab-ül-İdrâk li-Lisan-ül Etrak. Ahmet Caferoğlu neşri. İst., 1931.

IX. - İbni Mühenna Lügati (Abdullah Battal neşri. İst., 1934).

X. - Çağatay Lügati (Şeyh Süleyman, İst. 1298).

XI. - Lence-i Osmanî. İst., 1306 ve Hüseyin Kâzım. Büyük Türk Lügati İst.,

III

Diğer Eserler

XII. - Ahmet. Dâsitan-ı Tevarih-i Mülûk-i Âl-i Osman (Türkiyat Mecmuası, VI. İst., 1939).

XIII. - Âşık Paşa zâde Tarihi. İst., 1332

XIV. - Ahmet Caferoğlu. Uygur Sözlüğü İst., 1934.

XV. - Brithold. Ortaasya Türk Tarihine Dair Dersler, İst., 1927.

XVI. - Deguignes. Hunların, Türklerin tarih-i Umûmîsi. Türkçe tercümesi, VIII cilt, İst., 1923.

XVII. - Ebûlğazi Bahadır Han. Türk Şeceresi. Rıza Nur tercümesi, İst., 1925.

XVIII. - Fuat Köprülü. Türk Edebiyatı tarihi. İst., 1926 - 1938.

XIX. - Fuat Köprülü. Türkiye tarihi, İst., 1923.

XX. - Millî Tetebbular Mecmuası İst., c. II, sayı V.

XXI. - Reşidü'ttin. Cami-üt tevarih (Ankara Devlet Matbaasında basılan fakat henüz neşredilmeyen formalar).

XXII. - Sadri Maksudi. Türk Hukuk tarihi. Ankara Hukuk Fakültesi neşriyatından (Taş basma)

XXIII. - Ziya Gökalp. Türk Medeniyeti tarihi. İst., 1341.

XXIV. - Türkiyat Mecmuası, II.

XXV. - Türk Yurdu, c. V. 1926.

Orhun Abideleri ve Ortazaman Türklerinde Devlet Teşkilâtı

İlk zamanlar'da olduğu gibi, Ortazaman tarihinde de Türkler devletçi ve medenî idiler. Eski Türklerde ki devlet teşkilâtını, Çin menbalarından başka, Gök Türkleri esas ittihaz ederek Orhun Âbidelerinden anlayabiliriz. Âbideler muhteiyatının iyi bir tarihi intikat ve inşası bu sahada icap eden malûmatı kısmen verebilmektedir.

Tarihi ehemmiyetine ve mevzuumuzla alakasına binaen Orhun kitabelerinden (1) biraz bahsedelim :

Orhun nehri kıyılarındaki ve Kuşu Çaydan gölü civarında esas itibariyle üç taş üzerine kazılan bu âbideler, ilk defa Rus arkeoloğu Jadrinzew tarafından 1889 tarihinde bulundu. Ve Radloff'un başkanlığı altında bir ilmi heyet tarafından atlası neşrolundu. Fakat âbideleri asıl okuma şerefi, Danimarka'lı Prof. Wilhelm Thomsen'e aittir. Âbidelerden biri Gök Türk hükümdarlarından Bilge Hakan, ve diğeri de kardeşi Kültekin namına VIII. asırda dikilmiştir. (732 - 735). Kitabeler Thomsen, Radloff ve Meliyorski gibi âlimler tarafından okunup Fransızca, Almanca ve Rusca tercümeleriyle neşrolunmuştur.

Âbideler oldukça büyük bir kaide üzerine dikilmiş bir halde iken ikisi de yıkılıp yere düşmüş ve birincisi aynen kalmış ise de ikincisi parçalanmış-

tir. Birinci " Âbide büyük, itinakârane yontulmuş, dört cepheli ve yukarıya doğru biraz daha inceleşen, bir nevi kireç taşı yahut fena, gayrisaf mermerden masnû olup 3,75 metre irtifaındadır." (2) Eni aşağıda 1,32, yukarıda ise 1,22 metre ve kalınlığı da 46, yukarıda 44 santimdir. Birinci âbide bugün yine eski yerinde dikili olarak bulunmaktadır.

İkinci âbide (3), şekil ve vaziyeti itibariyle hemen birincinin aynısıdır. Fakat her cephesinde birkaç santimetre daha yüksek olduğu için cephesi 41, ve dar cephelerden her biri 15 çer satırı havidir. Kırılan ikinci âbide, bir kaç büyük parçaya ayrılmıştır; bu cihetle ölçülmesi mümkün olmamıştır. Âbidelerin her dört yüzü yazılı olduğu gibi, yukarıdan aşağıya doğru dar şekilde kesilen köşeler de yazıyı ihtiva etmektedir. En çok yazılı olan cihet, şark cihetidir. Garp cihetinde de Çin yazısı ile yazılmış bir sahife ve yanında yine bir kaç satır Türkçe yazı bulunur. Kırılan ikinci âbidenin yazıları bir çok yerlerde silik ve bozuk ise de, âbide muhteiyatının ekserisi birincinin aynı olduğundan telâfisi mümkün olabilmıştır. Avrupa âlimleri bu yazıların, fotoğrafla resimlerini, stampa ile kalıplarını almışlar ve halline çalışmışlardır. Bu hususta Finlandiya Fin - Uygur ilim Cemiyeti ve Rus Akademisi bir hayli mesai sarfetmiştir.

(1) Wilhelm Thomsen, Orhun kitabelerine ait eserini *Inscriptions de L'orkhon* adıyla Heisingfors'da 1896 tarihinde tabettirmiştir.

Bizde ise bu sahada Şemseddin Sami'nin gayri matbu eserinden sonra Prof. Necip Asım tarafından *Pek Eski Türk Yazısı ve nihayet Orhun Âbideleri* (İst., 1341) adlı malûm eserler neşredildi. Necip Asım'ın neşrettiği Orhun Âbideleri, kısmen hatalı olmakla beraber Arap harfleriyle basıldığı için metin kısımlarının iyi okunması bakımından da mahzurlu idi. Nihayet *Türkiyat Mecmuası*'nda (c. III, İst., 1935) Thomsen'in, Moğolis'an'daki Türkçe Kitabeler adlı kıymetli yazısı neşredilmiş ve 1936 yılında da Hüseyin Namık Orkun tarafından Orhun âbideleri ile diğer kitabeler Eski Türk Yazıları adıyla itinalı bir şekilde çıkarılmıştır. Eski Türk Yazıları, Orhun âbideleri ile diğer kitabelerin hem metnini ve hem de tercümesini ihtiva ettiğinden iki taraflı bir faideyi temin etmektedir.

Münhasıran Orhun kitabelerine ait olan bu eserlerden başka Prof. Fuat Köprülü'nün *Türk Edebiyatı tarihi* ile Prof. Şemseddin Günaltay'ın *Mufassal Türk*

tarihinde (c. IV) ve Prof. Sadri Maksudi'nin *Türk Dili için ünvanlı eserinde*, Ahmet Caferoğlu'nun *Ülkü Mecmuasında* (Sayı : 42,53,54) ve Abdülkadir İnan'ın *Türkoloji Ders Hülâsaları*'nda Orhun kitabelerine dair malûmat vardır.

Gök Türk kitabelerine ait tanınmış bazı garp kaynakları şunlardır :

I. - (Marguat), (J. Die Chronologie der alttürkischen Inschriften.) (Leipzig 1898 (Eski Türk kitabelerinin kronolojisi).

II. - Radolf, W. Atlas der Attertümer der Mongolis (Orhun ekspedisyonunun faaliyetine dair atlas, kitabeler ve orada bulunan eşyanın fotoğrafları). St. Petersburg 1892.

III. - Radloff, W. Die alttürkischen Inschriften der Mongolei. IV cilt, S. Petresburg 1896.

IV. - Thomsen, W. *Inscriptions de l'Orkhon*. Helsinki 1894.

(2) Thomsen, Moğolis'an'daki Türkçe Kitabeler; *Türkiyat Mecmuası* (c. III, S. 93)

(3) 735 te dikilen Bilge Hakan âbidesi.

Orhun kitabelerinde kullanılan alfabe, Türklere mahsus en eski yazıların biridir. (4). Orhun alfabesinin 39 harfi vardır; yazılar sağdan sola ve yukarıdan aşağıya doğru yazılır. M. E. IV. asırdan itibaren muhtelif Türk şubeleri tarafından kullanılan bu alfabe, IV. asırda Yenisey Kurguları, VIII. asrın ilk nisfında da Gök Türkler tarafından istimal edilmiştir. Orhun yazıları, bir kısım Uygurlar arasında kullanıldıktan sonra terk edilmiş ve yerine Uygur alfabesi kaim olmuştur.

Üçüncü kitabeyi teşkil eden Tonyukuk kitabesi, evvelkilere yakın bir yerde, Bayın Çokta mevkiinde bulunmuştur. Tonyukuk, Şarki Gök Türk Devletinin yeniden teessüsünden sonra (681) iki hakan zamanında iş görmüş ve Çinlilerce tanınmış bir devlet adamı idi. Hatta Çin kaynaklarına göre, Bilge Hakan, Budist mabedi yaptırmak istediği zaman, Tonyukuk, devletin menfaati namına buna mâni olmuştur.

Tonyukuk kitabesi henüz dikili olan iki taş sütun üzerine yazılmıştır. Her iki taş üzerinde yazılar, Orhun kitabelerinde olduğu gibi, şakulî istikamette yazılmıştır; fakat aralarında bir fark vardır; satırlar Orhun kitabelerinde sağdan sola gittiği halde burada soldan sağa gidiyor. Tezyinatı da Orhun kitabelerinde olduğu kadar, sanatkârane değildir; yukarıya müteveccih bir hatime gibi bir şey burada yoktur. (5).

Orhun âbideleri, Avrupa âlimleri tarafından büyük bir ehemmiyetle karşılandı. Bilhassa W. Thomsen'in bu "Estrangiz" yazıları okumasından sonra kitabenin kıymeti bir kat daha arttı.

Thomsen, 29 İkcinceşrin 1893 yılında yırzıları okumaya muvaffak olduktan sonra bu keşfini, aynı yılın 15 Birinci Kânuunda Hollanda İlimler Akademisi'ne arzetti (6). Raporu, 1894 "Orhun ve Yenisey yazılarının deşifre" adıyla neşredildi. Ve metinlere ait ilk tercümeyi Radolff yaptı (1894). Bilâhâre Thomsen'de metinlerle tercümelerini neşretti.

1899 da Rus âlimlerinden Melioranski Kültegin âbidesinin metni ile rusça tercümelerini neşretti.

Thomsen evvelâ, Finklâdiya Fin - Uygur Cemiyeti'nin neşrettiği Yenisey kitabeleri üzerinde çalışmıştır. Fakat Orhun yazılarının keşfi ile çince metnin tercümesi, onun faaliyet sahasını daha ziyade artırdı.

Thomsen ilk önce, 38 harften dördünün sesli, otuz dördünün sessiz olmasına hayret etmiş ve fakat sesin, muhtelif şekillerde ifade edilmişinin âhenk kanunlarından ileri geldiğini anlamıştır.

Orhun ve Yenisey yazılarının menşei hakkında başlıca altı nazariye mevcuttur (7) :

I. - Helsingfors Üniversitesi proföörlerinden Geykel tarafından vazedilen birinci nazariyeye göre, Orhun harfleri "Run" harflerinden doğmuştur. Türkler bu harfleri, memleketlerini istilâ ettikleri İskandinavyalılardan almışlardır. Geykel nazariyesinin gerek

Orhun ve gerekse Run harflerinin bitişik olarak değil ayrı ayrı yazılışlarından ileri geldiği muhtemeldir. Fakat bu nazariye, bugünkü ilim âlemince hemen hemen kabul edilemiyen bir nazariye gibidir.

II. - İkinci nazariyeyi kuran Donner, Orhun yazılarının Eti, Frikya ve Likya yazılarıyla aynı cinsten olduğunu söylemektedir.

III. - En çok kabul edilen üçüncü nazariye, bizat Thomsen'in nazariyesidir. Thomsen'e göre Yenisey Orhun yazıları ya doğrudan doğruya arami, veya aynı menşeden Pehlevi harflerinden meydana gelmiştir. Fakat Thomsen, bilâhâre bu nazariyesinden vazgeçmiş, Orhun yazılarının aslen Sogd yazılarına mensup olduğunu ileri sürmüştür. Bununla beraber yine şüphe içinde kalmış Arami, Pehlevi ve Sogd yazılarının hiç birinden tamamıyla vazgeçmemiştir. Thomsen'in ilk nazariyesi kaymetini büsbütün kaybetmemiş ve bilhassa türkçe eserlerde rağbet bulmuştur.

IV. - Hiçbir taraftar bulamıyan ve Fedolff tarafından vazedilen dördüncü nazariye, adeta birinci ile üçüncü nazariyeyi birleştirmektedir. Radolff, bir taraftan Orhun yazılarının Arami asıldan olduğunu ve diğer taraftan da Run harflerinin tesiri altında kaldığını söylemektedir.

V. - Aristov ve Mallitsky taraflarından ileri sürülen beşinci nazariye, milli tarihimize daha uygun bir şekildedir. Bir hayli rağbet kazanan bu nazariye, Orhun harflerinin menşei Türki dângalarına irca etmektedir. Fakat maalesef bu nazariye henüz ilmi bir şekilde izah edilmemiştir.

VI. - 1904 yılında Sokolov tarafından ileri sürülen bu nazariyeye göre, Yenisey ve Orhun harfleri Arami asıldan olup bilâhâre Türk dângalarından istifade suretiyle milli bir şekle kalbedilmiştir. Bu suretle Sokolov, üçüncü ve beşinci nazariyeyi yekdiğerle birleştirmiş oluyor.

Bu nazariyelerin heyeli umumiyesi tetkik edilecek olursa Thomsen nazariyesinin - vazı tarafından cerhedilmesine rağmen - el'an rağbette kalmasının sebepleri anlaşılır.

Avrupa Âlimleri Orhun kitabeleri üzerinde halâ tetkik ve tashihlerde bulunmaktadırlar. Meselâ, Radolff

(4) Thomsen, 1916 da Turcica adıyla neşrettiği risalesinde Orhun âbidelerine ait ilk tercümesini tafsil ve tadilîlî yapmış ve 1922 de daha doğru ve mükemmel bir şekliyle neşretmiştir.

(5) Thomsen, Mogolistan'daki Türkçe Kitabeler, Türkiyat Mecmuası (hil, s. 10).

(6) Thomsen, ilk defa 25 İki el teşri o 1895 tarihtede tengri, Kültekie, Kök teari, Türk, dört gün, yirmi kelimelerini okudu.

(7) Bu hususa tafsilât için bk : Fuat Köpçü, Türk Edabiyatı tarihi (İst., 1928). - Aynı müellifin, Türkiye tarihi (İst., 1923). - Ahmet Caferoğlu, Yenisey - O hun harflerinin menşei meselesi (Ülkü, Sayı, 42).

Köyün Güzellikleri

— Geçen Sayıdan Devam —

KÂZİM EKE

Dönüşte yolumuzun üzerinde bulunan Kadıköyüne uğradık. Buranın okulu var, öğretmeni var, köy de oldukça büyük. Temiz bir köy. Hastalığı çok az olan bir köy. Sebep köylülerin uyanıklığı ve bunu yaratan okul olsa gerek. Fakat bunun sırrını köyün zengin kendisinde buluyor. O da iyi. Temizlik olsun, hastalık olmasın da sebebi kim olursa olsun. Vaktimiz çok dar olduğundan burada az kaldık. Az konuştuk.

Artık Adananın yolunu tutmuştuk. Yolda kendi kendime yaptığımız işlerin bir plânçosunu kafamdan geçirdim. Bugün dört köy gezdik. Buralarda sıtmalı, uyuz, ishal, konjoklivitli, parazitli, deveran bozukluğu, teneffüs cihazı bozukluğu olmak üzere (147) hastaya bakılmış, hepsinin ilaçları verilmiş, ayrıca ilâcımız olmadığından verilemeyen (35) hastaya da reçete yazılmıştı. Rakamla tesbit edilen bu işi değerlendirsek (45) kilometrelik yoldan bir hastanın merkeze kadar gelmesi, merkezde muayene olması asgari bir gün kalması, ilâç parası, doktor parası, yatak ve yemek parası vermesi en aşağı bir hesapla (25) lirayı ferah ferah buluyor. Demekki reçetesi verilenler hariç ortalama bir hesapla (147) kişi için (3675) liralık bir iş görülmüştür. Köylümüz için ne büyük, ne değerli bir rakam.

Her köyde yüzlerce mecmua, kitap, broşür, gazete, levha, afiş dağıttığımız bu rakamın dışındadır. Bu, maddi yönden bir faydalanma. İçin manevi cephesi bundan daha çok büyüktür.

Sağlık öğütleri, okulun ve okumanın faydaları ağaç, bağ dikmenin iyilikleri, bakaçlıkların kurutulması işleri üzerinde verilen ve hakikaten tesiri olan öğütlerimiz köylümüz üzerinde manevi cepheden çok büyük kazançlar temin etmektedir. Eskiden, köylü gözüyle görmeyince inanmaz derlerdi. Köylümüz şimdi kulağıyla duyduğuna da inanıyor. Yeterki sözünün anluyacağı şekilde, onu kırmıyacak şekilde, onun ruhunu okşayacak şekilde, ona benliğini, hakiki meziyetini, büyük ve asil cevherini tanıtacak şekilde olsun. Ona «efendiliğini» vermek şartıyla

Köy görüşünün, yapılan iyi işlerin verdiği se-

vinç hulyaları içinde Adanaya gelmiştik. Ertesi günü bizden yapılan işler hakkında malûmat alay. Halkevimizin halkçı Reisi yaptığımız işleri anlattıkça seviniyor, içten sevinç duyuyor, memleket ve halkseverliğin büyük sevinç ve heyecanı ile göğsü kabrı yordu. Onun bu içten sevincini gördükçe bizim de hızımız bir kat daha artıyor, köylümüzü biraz daha fazla faydalı olmak için her türlü fedakârlığı göze alıyorduk.

Köyü, köylüyü seveceğiz. Köye birşeyler götürmeği, köylerden büyük şeyler almayı her şehirli münevver kendine bir vazife bilmelidir. Her münevverin gönlü daima köy sevgisiyle çarpmalıdır. Daima köyden, köyün ilerlemesinden, köyün kalkınmasından bahsetmelidir. Bu güzel yurt köşelerinden ne kadar bahsedilse yine azdır. Biz köyü, köylüyü ne kadar yakından tanırsak o kadar daha candan severiz. Çünkü yurdumuzun çok yeri köydür. Halkımızın büyük çoğunluğu köyde ve köylümüzdedir. Onların dertleri arasında bizim de derdimiz ertmiyor değil, fakat onlarla konuşmamızda hem biz hem onlar dertlerimizi paylaşıyoruz. Unutuyoruz. Onların en büyük derdi topraksızlık. Çoğunun yetecek kadar tarlası yoktur. Meselâ Tuzluda 25 ailenin, Kadıköyünde 75 ailenin bir dönüm dahi tarlası yoktur. Diğer köyler de aynı durumda. Bir köyün bir ağaya mal olması ne kadar acıklı. Gidin de bunu oralarda görün. Toprak kanununun nasıl dört gözle beklendiğini o zaman anlarız.

Köylerimizin çoğu helâsızdır. Buna mukabil her köyde bir kaç tane kahve eksik değil. Kahvelerin çokluğu bir köyü uyuşturan, tenbelliğe sevkeden en tesirli birer morfindir. Bunların yerine okuma odaları niçin açılmasın.

Köylerimizde eski bataklıklar kurutulmadığı gibi yeni yeni çukurlar açılmaktadır. Bir kaç yüz kerpiç temini için bir köyün mahvına sebep olunuyor. Bunu köy sağlık memurlarımız, Sıtma Mücadele teşkilâtımız görse ne iyi olur. Fakat bunları da önlemeğe çalışıyoruz. Biz onlar gibi kanuna dayanarak değil, Köylüye bu işin zararlarını anlatmak suretiyle. Biz sağlık memurlarının, sıtma mücadele teşkilâtının

Adana Müzesi Bölgesinde Yapılan Tarih, Arkeoloji ve Folklor Tetkikleri

II

YILANKALE

Yazan: Müze Müdürü NACI KUM

Sirkeli istasyonunu geçtikten biraz sonra Ceyhan İmağının şimalinde, yalnız, sivri bir tepe üzerinde bir şato halinde yükselen YILANKALE bu yollardan gelip geçen eski eser meraklılarını üzerine tırmanmağa can atıran çekici bir manzara arzeder. Yapı tarzı ve malzeme itibariyle Ortacag'lara ait bir müstahkem mevki olduğunu gösterir. Henüz sapa sağlam bir halde olan bu kalenin dört köşesinde yuvarlak burçlar vardır. Bu burçların uzaktan incecik görülen mazgal delikleri Çukurova'nın ta uzak köşelerine bir göz kırışı gibi bakar.

Kalenin kapısı yüksek bir mazgallı duvarla tahkim edilmiştir. Diğer duvarlar da esasen mazgallıdır. Methal duvarının üzerindeki geniş pencereler, burada kale dizdına mahsusu bir köşk olduğunu anlatır. Her tarafı dik bir tape ile sonlanan bu kalenin eski zaman için zaptı güç ve korunması kolaydı.

Surların içinde dört cepheden duvarların üzerine çıkılmak için yan merdivenleri vardır. Köşelerdeki yuvarlak burçların da içinde bölmeler ve bölmelerden yukarı mazgallı duvarlara çıkılacak merdivenler vardır. Bu burçlardan bakıldığı zaman bütün Ceyhan ve Seyhan ovasının ufukları göz ala bildiğine genişler. Bu ovanın kuzey doğusunda 45 kilometre kadar uzakta meşhur ANAVARZA KALESİ görülüyor. Bu kaleler ilk ve orta çağlarda barut devrine kadar, civarındaki ana yolların ve menzillerin müdafaasını temin eden müstahkem noktalarıdır.

III

CEYHAN TETKİKLERİ

Yarım Asırlık bir geçmişi olan Ceyhan Kasabası çok şirin ve canlı bir kaza merkezimizdir. Çalışkan ve imarçı bir belediyesi vardır. Belediye şehrin imar planına göre güzelleştirilmesine çalışmaktadır. Bu işler için şimdiye kadar 100 bin liradan fazla tahsisat harcanmıştır. Halkevi 1/3 1937 denberi faali yettedir. Kütüphanesinde 1000 den fazla cilt vardır. Kasabada Cumhuriyet Hükümetimizin bütün resmi ve sosyal teşkilatı vardır. Kazaya bağlı 99 köye maliktir.

Köyler arası telefon hatları ile bağlıdır. Ceyhan ovası bitektir, mahsulleri boldur. Bu kaza merkez ve köylerine big hayli göçmen yerleştirmiş ve onlara toprak ta vermiştir. (1)

Ceyhan ovası kış mevsimlerinde koyun sürülerinin kışlaması için çok iyi yaylımlara maliktir. Güz mevsimi sonlarında yüzlerce koyun sürüsü bu yaylımları işgal eder ve burada kurulan panayırlarda satlığa çıkarılır. Böylece Ceyhan, kış mevsiminde büyük bir mevaşi panayırı halini alır.

Ceyhan kazası merkezinde tarihi binalar yoktur. Cumhuriyet Nafiasının eseri olan muazzam bir demir köprü bu kasabaya geniş bir refah geçidi olmuştur.

Muradiye mähallesinde ehali tarafından yapılan caminin kapı ve minaresindeki kitabeler aşağıdadır. Kapı kitabesi beyaz mermer üzerine iyi bir sülüs yazı ile hakkedilmiştir.

Sahibel hayrat vel hasenat Muradiye Mahallesi ehali hamiyetmendani tarafından İşbu camii şerif inşa kılınmıştır.
Sene 1335 recebül hayir

Ketebe Haşim

Minare kaidesindeki kitabe :

Yayıldıkça nidayi itilâ Allahü ekberden
Yayılsun nuri miraci meserret ehli imana
Açıldıkça İlâhî bu minarın babi valâsı
Açılsun babi af-vü rahmetin banii zişana
Sene 1328

Ceyhanda diğer bir iki cami daha varsa da mimari ve tarihî değerleri yoktur.

IV

ANAVAPZA - ANAZARBOS KALESİ

Çukurovanın en önemli abidelerinden biridir.

(1) Sosyalî, Çarhpare, Osman Çocuk köyle iede mühadimler erleşti rilmiştir. Şevkiye, Bakırlı, karamazar köylerüün de 1293 de Çerkezler koadurulmuştur. Kızaldere, Nacarl, Du hesandede köyle i ise Alevi Türklendir.

ANAVARZA KALESİ : (Anazarbos)

Çukurovanın en müstahkem kalelerinden biridir. Ceyhanın Alapınar suyu ile beslenen Soğuk çayının sağ sahiliinde Deliçay, İmamoglu suyu ile sarı geçit sularının bataklık haline getirdiği ovanın şimalinde 250 rakımlı müferit bir tepe üzerindedir. Ceyhanı 30 kilometre kuzyindedir. Mangıt, Mercimek, Kestel, Sarıbahçe, Çerkes köyü ve Ağdam yolu ile beraber tam harabe sahasına girilir. Ağdam köyü Anavarza kale ve harabesinin tam cenubundaki ikinci tepenin etegindedir. Bu köyü ve tepenin sonucu dolayınca asıl kalenin bulunduğu tepe ile bu tepenin teşkil ettiği mail sabıhta Anfiteat harabesi görür. Bundan sonra büyük Anavarza kalesine çıkmadan şimaldeki Hacılar köyünden gelen ve Alapınar suyunu geçen su kemerleri (Akadük) ler vardır ki bunlar kaleye getirilen su yollarıdır. Bunlardan birisi kırk kilometre uzunluğunda uzanan bir dağın suyunu getirirdi. Anfiteat harabelerini yandan dolan ve Anavarza kalesine çıkılan yalçın yoldan ilerleyince murazzam tabıtafer halindeki kale pasajına girilir. Bu tak ortada büyük ve yarıda daha küçük üç kemerli medhale maliktir. Yan kemerlerin korneşleri mimari süslele oyulmuş ve işlenmiştir. Yanlarda başlıklı istinat direkleri vardır. Başlıklardaki tarz ko netin tarzıdır.

Kaleyi çevreleyen en yalçın kavalat üzerine inşa edilmiş olan yüksek duvarlar, araziin şekline uyduurulmuş bir halde, girinti, çıkıntılar ve burçlar teşkil etmiştir. Duvarların irtifat 15 metreye yakındır.

Kale içindeki yapılardan bir kısmı yarı sağlamdır. Büyük bir mabet olduğu anlaşıl原因 yontma kârgir binanın kemerli yan kapıları ve bir kısım dam çatısı sağlamdır.

Anavarzanın tarihi :

(Anazarbos) - Saros - Seyhan nehrinin menbalarını teşkil eden Karmalas suyunun çıktığı yer olan dağlık arazi eteginde ve kabdokyadan, (Arabissos - Elbistana) uğruyarak cenuba gelen ve daha evvel (Flaviopolis - Sision) şehrine uğruyarak gelen eski büyük Roma yolunun üzerindedir. Bu büyük Roma yollarından birisi de Külek boğazından geçerek Tarsusa uğrar. Tarsusdan doğuya doğru gelerek Kastabalada ikiye ayrılır, birisi cenuba, Süriyeye inen ve diğeri şarka, Diyarbakır, Elâzığ ve oradan İrana, Bağdada doğru gider. Bilahare Konya ve Karaman üzerinden Silifkeye inerek Silifkeden Tarsusa gelen yollar da bu eski yola katılmıştır. Bu itibarla Anazarbos üç yolun birleşme noktası idi. (2)

Şairi Teksire, Anavarza hakkında çok karışık malûmat veriyor; eski müellifler ise bu şehrin kuruluşuna dair hiç bir bilgi vermiyorlar. Ptoleme ve (Pelioy) yalnız adını söylüyorlar. Bu şehir Dioskorid'in ve ikinci milâdi asırda yaşayan ve şair (Apinyen) in doğduğu memleketdir. Şairin av hakkında

yazdığı bir manzume İmparatorun pek hoşuna gidecek her mısraı için bir altın vermiştir. Bu şehrin vaziyeti Van kalesine benzer. Bu şehrin bir çok yer sarsıntılarına uğradığı ve en son sarsıntı tahirinin Bizans İmparatoru Jüstinyan tarafından yapılarak şehre Jüstünopolis isminin verildiğini Şairi Teksire yazıyor.

Şehrin dört kapısı vardır. Garp tarafındaki yüksek bir abde manzarası gösterir. Üç kapılı bir zafer takı şeklindeki bu medhalin genişliği 22—60 metre ve enliği 5—58 metredir. Oadaki büyük kavsin genişliği 3—75 dir. İki yandakilerinki üçer buçuk metredir.

Bu takızaferin sağında dağa dayanmış olan yer bir tiyat o ile koşu mahalleridir. Şehrin doğu tarafında taş oyuılmış bir kaç mezar ile, kabartma mahkûkât vardır.

Anazarbos kalesi, şehri cenup tarafından müdafaa eden keskin uçlu bir kayalığın üzerindedir. Bu nokta üç tarafından çıkılmıyacak bir halde serpttir. İki katlı kale duvarları ile kuşatılmış olan kalenin bir tarafında ufak bir kilise vâdir. Burada Ermenice yazılmış uzun bir kitabe bu binanın 1075 milâdisinde Prens Toront yabut (Toros) tarafından yaptırıldığını kaydeder. Bu kale çftçi kilikyanın kapısını korumak için inşa edilmiştir.

Fuşehir 12 asır milâdi sonlarında Selçuk Türklerinin eline geçmiş ise de daha önceki istilalarda, su kemerlerinin yıkılmış ve kalenin susuz kalmış olmasından ve iklimin sıcaklığı ile havanın ağırlığından Selçuklar burada şehir tesisatı yapmamış ve yerleşmemişlerdir.

Daha önceki Araplar burayı istilâ ederek siperleri is'âh ettiler. Giriş kapısı üzerine yazılar ve tezvin motifler, saksılar, güller hakkettiler. Kayalığın tam ortasında mezarlar vardır. Kalenin etrafı bataklıklarla çevilidir.

Bu harabeden, Adana Müzesine Fransız işgali zamanında muhtemem bir lahut nakledilmiştir. Bu mezar (No 5 de) U. S. III öncü asra aittir. Bu lahut üzeri iki çocuk tarafından taşınan gırladlar ve zafer perileri ile süslenmiştir.

V - Kilikya Kapıları :

Issos, İskenderun körfezinin tam nihayetinde sahile yakın bir mevkiindedir. Büyük bir şehir harabesi halinde sütunlarla, anfiteatrlarile, mabet enkazı ile ve Amastostan getirilen su yollarile eski büyük harp meydanını temsil eder. Toprakkale, İskenderun demir yolunun garbindedir. Erzin istasyonundan enilirse

(1) — Ceyhan Belediyesi memleketlerini her yönden tanımak maksadile bir rehber neğretmek arzundaadır. Muaffakiyetlerini dilerim.

(2) — Historical Geography of Asia Minor . (S:383-387) isimli kitabda bu yollar hakkında malûmat vardır.

KÖY NOTLARI

— V —

(Mansurlu Köyü)

— Y. Doğudandoğan —

Mansurlu köyü zamanımızdan (150) yıl önce Murat ağa adındaki birisinin ilk kulübesi ile kurulmuştur. Murat ağa, Dibideresine yaptığı kulübede kış geçirmeye başlayınca; o havalide göçebe yaşayan halk yavaş yavaş dereyi kışlık meskenlerle doldurmaya başlamışlardır. Böylece çoğalan evler bugünkü köyü meydana getirmiştir.

Halen köy, son zamanlarda ilâve edilen Himmetuşağı mahallesiyle (1) birlikte (150) hanedir. (335) kadın, (319) erkek olarak (654) nüfusu vardır. Okuma çağında (99) erkek, (64) kız olarak (163) çocuk vardır. Okula kayıtlı çocuk sayısı (78) dir.

Köy üç parçadan ibaret olup, asıl büyük kısmı (100) hane kadardır. Diğer parçadan birisi (20) hane kadar lüderesi ve diğeri de (30) hane olan Himmetuşağıdır. Mansurlu nahiye merkezine bağlı oniki köy ve köy kümesi vardır. Bu köylerin ekserisi dağınık ve parçalardan meydana gelmiştir. Bunlara bir ad vermek gerekirse, "dağınık tip" denmesi uygun olur.

Mansurlu halkı "Varsak" aşiretindedir. Bu bölgedeki köylerin meskûnleri hep aynı aşirettendir. Halk yarı çoban, yarı çiftçi olarak yaşar. Evler de biç bir zaman omuzomuz vermez.

Köy, dağlar arasında sıkışmış olduğundan ziraata elverişli topraklar yoktur. Ormanlı yamaçlar, sarp kayalıklar, çakıllı dereler toprak sathını teşkil eder.

Hayat ormanların yeşil boşluğuna gömülmüştür. Ormanlar, kapıda insanı karşılar. Köylünün tahripkâr kesmesiyle yer yer köyden uzaklaşan çam ormanlarına mellengîç denilen sakız ağaçları, tesbih, sandal, meşe, pınar çalıları yol gösterir... Köyden uzaklaştıkça çam ormanlarından ardıç ve katran ormanlarına geçilir. Ayaklar, çiğli yoncalardan yabancı nanelere, kokulu yavşanlara, kekiklere, dağçaylarına takılarak ormanların seyrekleştiği ve dağların yalçınlaştığı kırlara insanı sürükler...

Köy madenlerin kaybaştığı bölgede bulunduğu için her an bir maden damarına rastlamak kaabildir. Üç dört saat uzaklıktaki "Bakırdağ" da eozengin altın damarlarından birisinin bulunduğu söylenir. Bakırdağ'a yaylaya çıkan Aydınlı aşiretlerinin koyunları çukurova-dan gümüş dişli gelir, altın dişli dönermiş. Öyleki; altın madecî otlara sirayet ederek toprak sathına fıskırmış sanki... En çok rastlanan maden gümüşlü kurşundur.

Mansurluda tabiatın ruhu doyuran cömertliğine karşılık, mideyi sızlatıcı birirliği var.. Kısır topraklar karış karış alındırıyle sulanmazsa bir lokma bile vermek niyetinde değil. Her evin önünde bir kaç metre kareden, bir kaç dekara kadar olan hevkerelelerin her yıl üreyen taşını defalarca temizleyip gübrelemek ve mütemediyen sulamak gerektir.

Pazı kuvvetinin kazmayı saplayabileceği yerleri halk tarla haline getirmiştir. Tarlaların yarısı sabanla sürülür, yarısı da kazma ile kazılır. Köylü eline geçirebildiği bir avuç toprağa buğday, arpa, çavdar eker. Bu toprakların bire yedi — sekiz verdiği yıl en verimli yıldır. Böyle yıllarda köylünün yüzü güler, mehlil (ambar) ı dolar. Böyle yıllarda bile kanaatkârlığı elpen bırakmamak ve dişleri firelemek gerektir.

Yiyeceğinden fazla tahıl çıkaran pek azdır. Bunlar da fazlalığı yeni mahsul çıkıncıya kadar saklamak zorundadır. Yeni ürün eskinin mehlilded ve kuyudan çıkmasını gerektirirse o kış bu fazlalık muhtaçlara para ve emek karşılığı verilir. Mahsulün kit olduğu yıllarda Çukurova ve kayseri köylerinden hububat tedariki için türlü sıkıntılara katlanılır.

Toprak diuendirilerek işleir. Yani bir yıl ekilen tarla ertesi yıl ekilmez; diuendirilir. Aksi halde verim büsbütün azalır. Bor bırakılan tarlalar baharda ve yazın davar yatırmak suretile gübrelenir. Bir veya iki defa da bozulursa verim garantilenmiş olur. Bu düşünce ile baharın ılık nefesi kırları uyaandırır, tabiatın sihirlî eli kara çalıları yeşile boyarken her aile alayçığı (çadırı) nı yamaçlardaki tarlalara kura kura yaylalara doğru çıkar. Öyleki; bir tarla içerisinde iki veya üç defa yurt değiştirilir. Bu hareket davarların gübresile tarlayı gübrelemeye yaradığı gibi, bir uçtan başlanılarak tarlada bozulmaya başlanır. Böylece gelecek yıla ekilecek tarla hem gübrelenmiş, hem de aktarılmış (nadas) olur.

Tarlasını mütet şekilde hazırlayanlar gönül rahatlığıle; bunu yapamıyanlar özünü ile yaylaya çıkarlar.

(1) Bu bölgede pekçok "uşağı" adlı köy vardır. (Değirmnnci Uşağı, Kafar Uşağı, Himmet Uşağı, Dell Ali Uşağı, V. s.) gibi.. Bu adların derebeylik zamanında derebey'in uşaklığını kabul eden köylere verilicliğini söylerlerse de "Oğlu" anlamında kullanılmış olduğuna şüphe yoktur. Her köy oraya yerleşen kabile reisinin ismini taşısa gerek.

-“Görüşler” Köy Davası Anketine Cevap

1 — Köy davası, her cephesinden köy ve köylü hayatında bir devrim yaratmadır. Öyle bir devrim ki; yeme, içme, giyme kuşanma, yatma kalkma gibi en basit insiyakî işlerden çalışma, kazanma gibi teknik işlere kadar bütün hayatı içine alan bir devrim...

Bu dava, iktisatçı için ekonomik, sıhhiyecî için sıhhi, ziraatçı için ziraî, mühendis için teknik, ahlakçı için psiko'ojik, maarifçi için kültürel görüşler arzeden bir davadır. Bu davanın tahakkuku ise tek cepheden imkânsızdır. Kıl halinde alınacak köy hayatını bütün olarak kalkındırma gerek. Bu hususta ilk iş te saban, tutan ellere kalem tutmasını da öğretmektir.

2 — Bu davada her aydın'a vazife düşer dersem mübalâğa etmiş olmam. Zira Türkiyede şehirden tecrit edilmiş köy yok gibidir. şehirli ile köylü daimi temas hâliindedir. Buna mukabil birbirlerini de tanımazlar. Günde bir kaçına reçete yazan Doktorundan, her saat sayısız tiplere sual sorup, cevap alan Hukukçusuna ve her dakika (Ağasından - Tutmasına) muhtelif köylü tipleriyle karşılaşan idareci'sine kadar herkes o bu şekli gövünüşü ve adıyla tanır : (Köylü) ...

Herkes şuna inanmıştır : Köy kalkınması köyde olacaktır. Evet bu kalkınma köyde olacaktır. Fakat bunu kim yapacaktır? Tabii ideal gençlik. Bu güne kadar bu gençliğe köyde değil, şehrin dış mahallelerinde bile rastlanmadı. Bundan böyle de kabuî bir

Tarlasını mütat şekilde hazırlayanlar gönül rahatlığıyla; bunu yapamayanlar üzüntü ile yaylaya çıkarlar.

Köyün en zenginlerinin ancak (150) keçisi ile (150) dekar tarlası vardır. Sayısı çok az olan bu zenginler çıkarsa geri kalanın çoğu iki, üç ten, kırk elli keçi ve beş—on dekar araziden, elli—altmış dekar araziye sahip ailelerdir.

Bir köylü için topraksızlık nasıl bir zülse; bunlar içinde de keçisizlik öyle bir züldür. “Karnının altından yel geçen mal” a bel bağlamanın doğru olmadığını kendileri ifade ettikleri halde keçinin kökünün kesilmesine, damızlığın kurumasına da bir türlü dayanamazlar. İşte bu haleti ruhiye ile en fakir bir dulun bile peşinde dolaşacağı iki—üç damızlığı vardır. “Ak ayırsız yaşanamaz” sözü hayatî bir formül olmuştur.

Zenginler bu “Abdurrahman çelebi”lerin yanına hakikilerini yani bir kaç ta koyun katarlarsa da, bakımı kolay olduğundan “çelebilik” yine keçidedir.

mecburiyet olmadıkça Okul sıralarında köy sevgisiyle çarpao kalbler, Okul kapısında köy korkusuyla ve köylüyü yükseltmeğe and-ç-n ideal genç, ilk karşısına çıkan köylüye tepeben bakar. Yolu bir gün kazara köye düşerse köylü ile şöyle konuşur :

— Köyünüz kaç hane? Nüfusu ne kadar? En zenginini kim dir? Ne kadar tarlanız var? Ne kadar hayvanınız var? vesaire vesaire

Köylüye hiç bir manâ ifade etmeyen bu soruya aslı o'mıyan sayılarla cevap verilir. Ve genç'in idealî tahakkuk etmiştir, sanki ...

Biz köylüyü köylü bizi bu şekilde tanıdığımız müddetçe süregelen durum, süre gidecektir.

(—Ne münasebet efendim. Bu gün köyü kalkındırarak ideal havariler yetiştiriyor)mu buyuruluyor?....

Doğru : Dünkü mücerret havariler, yerini bu gün müşahhas havarilere terk ediyor. Fakat acaba bu havariler, tek başlarına bu ağır yükün altında ne yaparlar?

O hâlde bu işi bir Devlet işi olarak kabul etmek gerek. Devlet, Devletçilik umdesini bir bayrak gibi köy meydanına dikerken; bir taraftan da köyü, Fakkültelerin tatbikat sahası haline getirmelidir. Köy denilen açık hava dershanesinde bir eser yaratabilen delikanlılar hayata atılabilmelidir. Hatta yetişkinleri bile senede bir kaç gün olsun orada çalışmaya mecbur tutulmalıdır.

Köylüye nasihat, konferans ve kalplerde hapsedilen sevgi değil, iş lâzımdır. (İş) ... Köylü iş yapana rahmet okur; Dilde değil elde olana kıymet verir. Bir doktor son dersini köyde görmeli, bir ziraatçı, bir veteriner, bir mühendis, bir hukukçu, bir mimar köyde yaratacağı canlı teze göre son numarasını almalıdır. Dairelerde de bu dava bir angarya değil en mühim bir vazife telâkki edilmelidir. Artık köye (Piyer Loti) göziyle bakış yeter. İdeal köyü ancak böyle bir hücum yaratabilir. Bu dava aydınların davasıdır.

3 — Yukarıdaki hususlar göz önüne alınırsa, gençliğe bir hisse değil, topyekün bir dava düşer.

Gezici Başöğretmen
Yusuf Doğudandoğan

İSPIRTOLU İÇKİLERİN

İNSAN VE CEMİYET HAYATI ÜZERİNDEKİ FENA TESİRLERİ

— Geçen Sayıdan Devam —

Hüseyin Rifat Evrigen

Öteki zehirlerden her kes az çok yarar fakat halkça içki masum bir mükeyyif tanınmıştır. Çoluk, çocuk, önünde, sofralarda içilir, lokantalarda içilir, bayramlarda evlerde ikram edilir, hava almak için gidilen umumî bahçelerde içilir, içenler aklı başında terbiyeli adamlardır. Keza : içki Sofrası ve tegrifatı az çok hoş gider, içki içenler neçelenir, mültefit olur, hoş vakit geçirir görünürü. İçkiye bir takım yalancı iyiliklerde ıssad olunur. Zan edilirki : yemeklerden evvel iştah açar, yemek arasında almursa Kuvvet verir, yemekten sonra hazmettirir, içki sonuktan korur. Keza : Şairlerin, kütüphaneye dolusu yazdıkları şiir, hikâye ve çarkıllarla, yaptıkları medhiyeler ve yazılar içki için güzel birer reklam olmaktadır.

Fark Olmam meğrebî Rindaneden
Yüz çevirmem nafîle Peymaneden
Bezmedükce haleti mestaneden
Çıkınam Allah etmesin meyhaneden

Pek tevadur sevdiğim etiklerin
Aşkı günlerce bekleddüklerin
Gelmeyüp agyar ile güttüklerin
Gez, görüş, sokılma, zevkâ bak,
Bir gelür insan cihana, dorma Çak

Şüphe yokki bu kabil reklamlar içkinin yayılmasında elbet mühim sebepdir. Buna mukabil halkın selim görgüsü, içki yüzünden katil yapan veya meczun olanların, veya ahlâksızlığın çeşitlerini irtikâp edenlerin hali görülüp ıgıdılmekte bir çok insanları da mümsik bırakmıştır.

Keza son zamanlarda fen ve fensin telkinleriyle ve içki düşmanı cemiyetlerin samimî teşratları bu içkinin intişarına kısmen olsun sed çekmeğe başlamıştır ve Amerika gibi Medeniyetin en önünde yürüyen koca bir millet resmen içkiyi bir zamanlar men etmişti. Kaçakçılarla uğraşma mastrafı ve son iktisadî buhran bu yasayı şimdilik hafifletti. Bize gelince : Bizdeki (Yeşilay Cemiyeti) yirmialtı yaşında olup henüz gençtir. Davasını bidayette bir fikir olarak ortaya koydu. O zaman esen hava şu idi : İçki medenî hayatın bir zaturetidir, içki sofraların ayrılmaz bir unsurudur. Ana yurduu uzun köşelerinde kendisine halktan ayrı bir hayat yaratan aydınlık Vatan-

dağ, gittiği yerlerde (akşamcılık balkasile karşılaşıyordu. Entelektüel zümrenin hayat arkadaşı, okumalarının behimi hırslarını tahrik Vasiyası Olarak alkışladıkları bir nesneye karşı savaş İlan eden bir teşekkülün fikir mücadelesinde karşılaştığı zorluğu takdir edersiniz? Fakat Yeşilay yirmialtı yılda bu havaya yenerek memlekette içki aleyhinde bir hava yaratması bu davanın zafere doğru gittiğine delildir ve bu günün genci neçeyi, abıhayat denilen (İçkide) değil, tabiatın saf sinesinde arıyor, hele Yeşilay sınıfından yetişen gençler, Anavurtta birer sağlık ve zindelik meçalesi olarak çoğalıyor. Keza : Büyük Millet Meclisinde Mebuslarımız içki aleyhinde birbirleriyle rekabet edercesine söz söylüyorlar. Dün Milli İçki olarak meclis kürsüsünden alkışlanan Rakı, bugün aynı kürsüden (Milli - Zehir) olarak lanetleniyor, bütün bunlar bu davanın Zaferi değil midir? bizler bu mesnet neticeleeri hayatta gördük.

Niçin insan delirinceye kadar içer ve herkes içkiden deli olur mu? Cevap : Bünye ve istidattır. Kimi ömrü oldukça içer deli olmaz. Kimi bir iki sene içinde çileden çıkar, Asahî mizaçlı olanlar deli olmaya çok elverişlidirler. Hatta bir defa çıldırıp tımarhaneye girenler mütenebbih olacağına yeniden içer. Onu ne nasihat, ne kanun, ne de hıfzıssıhhat bu iptiladan kurtaramaz. Bir müesseseye kaparsanız mahrum kaldıça içmez, fakat çıkar çıkmaz yine içer, müessesede bile içki bulmak için hiçbir çareye baş vurur. Ne günde dimağlar, istikbalî parlak görünen gençler bu iptila yüzünden atisini, mesleğini, şeref ve sadetini hattâ varlığını gaybetmiştir. Meyhanelerde sürünen, kadehlerden artan rakıları dilenen, bir içki saki bulmak için karısını, kızını satan, hülâsa bu ıgarsuz iptila uğrunda can veren sefillerin çoğu bu iptiladan evvel insanlığın örneği sayılıyordu. İşte içki iptilası insanı içinden dışından böyle değiştirir. Binaenaleyh üzerinde durulması lüzumlu (bir ibret levhası) diye tavsiyede bulunabiliriz. Öyle olunca bir gence bilerek, hâlmiyerek içkiyi öğreten büyük bir suçlu sayılabilir.

Avrupada içki yüzünden çıldıranlar çoktur, memleketimizde azdır. Fakat iptila geniştir. Geçen harp zamanı her yerde içki azalmıştır. Sonra birden bire arttı. Türkiyede 1939 yılında adam başına 180 gram alkol isabet ediyordu. 1941 de bu miktar 430 grama yükselmiştir. Fransada ise adam başına 16 litre hesap edilmiştir. Fransız mütefekkirlerinin feryat-

larını hiçe sayan Fransız şarap sermayedarları Fransız milletine en büyük fenalığı yapmışlardır. Geçen harpte Fransayı zafere götüren Klamanso (Alkol suisti malini bir demokraside en büyük inkıraz amili ve beşerî enerjinin tahripçisi olarak tavsif etmiştir.

Binaenaleyh içki sarfiyatını memleketimizde çoğaltmak gibi teşebbüslere girişmek memleket, millet ve nesil için çok tehlikeli bir iştir.

Diğer taraftan eline fazla servet geçen köylünün yapacağı iş çoktur. Kılığını, kıyafetini, evini, apdes-hanesini, sıtmasını düzeltmelidir. Köylere sevkedilen içki sebebiyle birçok adli hadiseler tekevvün etmektedir. Halbuki içkisiz eğlenmenin yolu yok mudur? Pehlivan güreşleri, zeybek oyunları gibi. Gönül isterki para köylüye sağlamlık, neşe, cesaret getirsin yoksa sefahetle birlikte tereddü ve ölüm arbası değil.

Halkı köylüye sağlık ve neşe yollarını göstermek ve yaşamak için bir nevi kalkınma seferberliği yapmalıdırlar. Dünya durumunun bugünkü fevkalâdeliği kalktığı zaman kazandığımızı gaip etmiş, fazla olarak frengi ve yahut diğer sefahat nişaneleriyle lekelenmiş köylü istemiyoruz. Bacaları tüten, divarları badanalı, zarif evler ve ağaçlıklı bahçelerle süslü, elektrik ışığı ile aydınlanmış, Mekteplerinde köy çocuklarının civilteleri işidilen mamur Türk köylerini görmek hayatımızın en büyük ülküsüdür. Aziz dinleyenlerim, İçki iptifası ve bunun memlekete yayılması bir milleti içinden yıkacak kadar büyüktür. Canlı misali (Majino) arkasındaki Fransadır. O Fransaki mütefiklerinin sözlerine kulak vermedi. Beyaz gecelerin mahmurluğu ile sersem bir halde gün geçirdi. Geceli gündüzlü millet içti, dansetti ve nihayet hepimizin bildiği gibi yıkıldı, gitti.

Hekimlik ve tabibi adlilik dolayısıyla binlerce muhtelif zümreden vatandaşla temasta bulundum, köylüyü yakından görüyorum. Sokaklardaki manzaranın şahidi bulunuyorum. İçki satılan dükkanların önüne gelenleri seyrediyorum. Her çeşit sınıftan halkın içkiyi kullandığını ve hatta ağız rakı koktuğu halde dilenmekte olan bir kaç şahsı da gördüğünden içkinin memleketimizde alıp yürüdüğüne artık inanıyorum.

Sayın Başvekilimiz Saraçoğlu, Adliye Vekili buldukları zaman 1938 yılı bütçe müzakerelerinde memlekette adam öldürme sayısının insanı ürktüecek rakamı bulduğunu ve bunun büyük sebebinin (içki-den ileri geldiğini) ifade etmişlerdir. Bu günün köylü refahı karşısında bu noktanın daha tezayüdü icap ettirdiği kanaatındayım. Binaenaleyh sosyal ve sağlık zararlarından başka nesil için yapacağı büyük tehlikeyi bu günden önlemek mecburiyetindeyiz. Köylüyü içkiye alıştırmak bence vatanî suçtur. Zira içki-

ye alışan köylü çocuk yapamayacaktır. Nüfus artımı duracaktır.

İktisaden de her memleket içkiden müstekidir. Alman ehalişi senede (Üç milyar altın Mark) alkolle veriyor. Adana şehri halkı 1942 yılında 900,000 Dokuzyüzbinlira vermişlerdir. 1943 yılında (bir milyon) geçeceği anlaşılmış gibidir. Bu bir milyonun Adanada gençliğe, Yoksullara veya memleket İmarına sarfile elde edilecek faydaları bir göç önüne getiriniz? hem paramızdan oluyoruz, hem de zehirleniyor...

Şükranla medhedebilirim bu gün içkiyi medheden hekim kalmamıştır, içki besleyici değildir. Alkol sıcaklık vermez, kalbi yorar, vücutta ihtikan yapmaya müsait bir maddedir. vücutun kıymetli azalarını tahrip eder, karaciger, kalp damırlar, böbrekler, huyalara kadar tesir yapar ve tesallübe düşürür.

Sinirlere gelince : İçkiden en çok müteessir olan kısımlardır. Sahaya teharuşları, nezifleri, iltihapları, dimağ kıvrı hastalıkları, Sinirlerin istihalesi ve İltihaplarını husule getirir. görülüyoki bazı zehirler gibi içki yalnız bir uzva musallat olmuyor vücutun bir çok noktalarına birden tesir ediyor. O yüzden vücutun umami mukavemeti azalıyor. içenlerin de hastalıklara tahammülleri kalmıyor ve çabuk hastalanıyorlar. Sigorta şirketlerinin istatistikleride pek alâ gösteriyorki sarhoşlar çabuk ölüyor, perhizkâlar kadar yaşamıyor. Bir memleketin ölüm istatistiği bile sarf olunan Alkole az çok bağlı olduğu tesbit edilmiştir. içki yalnız şahsa değil, nesilde müteessir ediyor bakın nasıl : öyle muhitte yetişen çocuklar görenekle alkolik oluyor ve anne sütüde Çocuga İntikal ederek çocuk zehirleniyor. Emzikli kadın Alkolü alınca memedeki sütle kesilmiş bulunuyor. Alkol : erkek ve kadın yumurtalıklarına da tesir ediyor. İçki içtikten iki saat sonra (Menide) Alkol bulunmaya başlıyor, Alkol (Spermatozoitleri) de felcediyor bu melleç hayvancıkların diğerlerine nisbeten telkih kudreti fazlaşıyor ve sarhoşlukta telkih daha çabuk oluyor amma, alkol ile bozulmuş ve zehirlenmiş bu Spermatozoitlerden dünyaya gelen (Çocuk) lar hastalıklı (Dejenere) oluyorlar. İşte size bir istatistik : Legran - nam müllifin hesabına göre (761) Alkolik babadan 322 mütereddi - 155 - mecnun (Delî) - 131 Sarah, ceman 608 çocuk mlül doğmuş ancak 153 ü normal kalabilmiştir. İşte alkolizim şahıslar için olduğu kadar aile için, İrk için de böylece tehlikeler arzelmektedir.

Fir adamı sarhoş olmaktan men edebilmek için bir çok çareler vardır.

Fikrimce ancak onun bu hale karşı nefretini davet edecek zemin hazırlamak en kestirme yoldur. Mesela bir sarhoşun yaptıklarını ona tetkik imkânını

buralar tamamen gezilebilir.

(Kibistradan) hareket eden İskender ve Keyhüsrev şimali şarkıya doğru yürümüşler. Bu yolda birinci konak (Ulokışla, ikinci Çiftelen) ve üçüncüsü eski (Podandos) mevkü olan ve geçidin şimal tarafındaki medhal üzerinde bulunan (Pozanti) yaylasıdır.

Suriye kapıları Amanos dağının batı eteğini yani, İskenderon körfezi sahilini takip eder. Eski Ege şehri olan (Ayas) İskenderon körfezinin çukur bir yerindedir. Suriye kapısının başlangıcına (Karanlık kapı) ismi verilir. Finikelilerin tesis ettiği (Miryandos) şehri bu mevkide idi. Suriye kapılar Kilikyanın medhalini gösterir. Bu boğazdan geçilerek Ayasa dokuz saat mesafedeki (Kurt kulağı)na gelinir. Burayı Ramazanoğlu bir kervansaray olarak yaptırmıştır. Bu kervansarayanın suru içinde bir kışla, bir çami ve geniş ahırlar vardır.

İskender İssos üzerine yürümek için Agalavta ülkesini, Ankara havalisini, ve kapatokya ile Kilikya hududundaki Tiyana şehrini geçmiş oradan Tarsusa ve karataş harabesi olan (Mollosa uğruyarak (Kastabala dan İssosa gelmiştir. M. E. (334 - 331)

İskender, hiç bir engele uğramadan Tarsusa kadar gelmiş ve hatta orada Tarsus Çayında yıkanırken bir boğulma tehlikesi atlattır. Felâketten kurtulunca İran hükümdarı Daryüs'ün 60000 kişilik bir ordu ile kendi üzerine doğru gelmekte olduğunu haber aldı.

Az zaman sonra iki ordu İssos da karşılaşmışlardır. İskender, kumandanlıktaki maharetini bu sefer de gösterdi. İran ordusunu ağır bir hezimele uğrattı. Daryüs hazinelerini ve hatta zilesini harp meydanında bırakarak şarka doğru geçmişti. Yanında değerli kumandanlarından Efestiyonu oldeği halde, Daranın esir karısını yanına kabul etmişti. İmparatoriçe gelip hükümdarın huzuruna gitince gözüne çarpan iki erkekten hangisinin İskender olduğunu birden bire tanıyamadı. İskenderle Efestiyon yan yana duruyorlardı. Fakat Efestiyon İskenderden daha şıktı. İmparatoriçe bu süslü kıyafetine aldandı. Makadonyalı generalin önünde dize çöktü. Efestiyon bu yanlışlığı düzeltmek istedi, ve İskenderi göstererek :

— Kral budur dedi.

İyran Kraliçesi son derece mahçup olarak yüzünü İskendere çevirirken-o, şu sözlerle onun utanmasını giderdi :

— Zararı yok haçmetpenah. Benim generallerim de birer kraldır.

İskender İssostan sonra (İskenderon) (Miryandros), (Antiyokya) tarihiyle Şama yürüdü ve şehri zahtetti. Bütün Finike limanlarını ele geçirdi. Mısırın beklediği bir kurtarıcı olarak oraya girdi. Mısırın tekrar geriye (Tir) şehrine gelerek oradan Irak üzerine hareket etti. Ve (Erbil) ovasında İyranlıların bir milyonluk ordusunu tozdu, dağıttı. Fabil, Süs, Persepolis gibi büyük şehirleri birer birer zahtetti. Dar-

vüs bir valisi tarafından öldürüldü. İskender Hint hudutlarına girmişdir. Bu harabe mevkileri iyice gezilebilir. Esasen şimendifer Toprakale (Kastabala)dan sonra İssos su kemerleri arasından geçer.

PAYAS : VI

PAYAS korsanlık ve müdafa bakımından çok ehemmiyetli olan bu kale Selçuk ve Osmanlı devirlerinde tamir ve islah edilmişdi. H. 1295 tarihine kadar mutasarrıflık idi. Dört mutasarrıf gelmiş girmişdir. (2)

Kalesi firdolayı derin bir hendekle çevrilmiştir. Bu hendeğin asma bir köprü ile kale kapısına geçilerek elyevm sağlam duran demir kaplamalı kapıdan kaleye girilir. Burası Kayseri iç kaleinin biraz daha küçüğüdür. köşelerde yuvarlak yapıli burçlar vardır. Bu burçlar, Osmanlı hükümeti devrinde ağır hapis cezası ve sürgün verilenlere (zindanlık) yapmıştır. Bu zindanlar çok enteresandır. Yuvarlak burç ortadan sağlam bir kubbe ile bölünmüş, kubbenin ortasında bir insan geçebilecek kadar dört köşe bir delik bırakılmış, başka hiç bir taraftan kapı ve pencere bulunmamaktadır. Mahkûm kubbedeki bu delikten zindana indirilir ve kubbenin üzerindeki zindancı tarafından yiyeceği içeceği içeri sarkıtılır. Mahkûm dört metre kalın duvarla örülü tabanı taş döşeli bu diri mezarında elemli hayatının akibetini beklerdi. Payas nahiyeye müdürü bay Mahmut Nedim Tolungüç ile buraları gezerken Cumhuriyet devrinin insanlara verdiği değeri takdir ve takdis ediyorduk. Bu kale, son saltanat devrinde de kalebendlere menfa yeri olarak kullanıldığından dış hendekleri ve iç duvarları sapa sağlam kalmıştır. Kaleden çıkılınca Kanuni Sultan Süleymanın yaptırdığı büyük kervansarayına geçilir.

İlk başta kervansarayanın şimdi harap olan büyük hamamı gezilir. Hamam az bir tamir ile işe yarar güzel bir eserdir. Kervansaray çok muhteşemdir. Hamamı geçince, kervansarayın büyük divanına (Hol) geçilir. Tam karşınızda iç kervansarayın muhteşem kapısı ve üzerindeki mermer kitabe görülür. Bu kitabenin karşından okuya bildiğim kısımları şöyledir : (Çünkü yüksek merdiven kurup temsilen istinsah edemedim) Kitabe talik yazılı ve korneşleri müzeyyendir. Kitabe : Asafı Sultan Selim ibni Süleyman han evvel Himmeti fâhri âlem sahibi hülki haseb Anlayup derbi fenanın . . . bakadır Gördü budar . . . Yaptı bu hanı rızayı hak için . . . Ukbayı âbâd eyledi . . . den Hak kabul ede acep Etmez bu hayrı Vakıfı sahibi eser tarih edup dedi tarihini Vakfı enba sebil ettim bunu yoluna ben Sene : 972 (3)

Kervansarayın iç kısmı ve duvarları sağlamdır. Selçuk kervansarayları tarzın da ve o derece sanat

- (1) — İlk mutasarrıf Hatil Veysi Paşa 2) Osman Paşa, 3) Sürmeli Mehmet Paşaki kabri Payastadır. Son mutasarrıf Kadri Paşadır. O zamanlar Adana vilâyetine tabi Üzeyir sancağı adıyla anılmıştır.
- (2) — Bu Kervansaray İran seferini müteakip yapılmıştır.

Osmanlılarda Yeniçeri Teşkilâtı

Yazan : Muallim Mektebi Tarih Öğretmeni

— Nazım TARHAN —

Bu geniş mevzu girmezden evvel devşirme usulünün ihdasından ve ayrıca da Yeni çetiliğin kuruluşu hakkında muhtelif noktâ nazarlardan bahsetmek icabeder.

Devşirme usulü nasıl başladı ?

Osmanlılar tarih sahnesine girdikleri zaman müntazam ve daimî orduları yoktu. Hattâ H. A. Gibbons'ın dediğine göre; (Osmanlı ordusu tamâmî akıncı denilen gönüllü suvarilerden mürekkep olup muayyen kıyafetleri de yoktu. Fakat mükemmel birinci idiler. Bir duvar gibi hareket ederlerdi ki bu tâbir bugüne kadar Osmanlı ordusu talimlerinde muhafaza edilmiştir. Osman Gazi bir sefere niyet ettiği zaman, cenge gitmek isteyenlerin muayyen bir günde ve muayyen bir yerde bulunmalarını köylerde münadilerle ilân ettirirdi.) (H. A. Gibbons, Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşu.)

Aynı fikri Macar tarihçisi Takats, Şandev de teyit etmektedir. (Türkler çok kahraman ve azimkâr idiler. Avrupanın en güzel suvarilerini ve en gâze çarpan piyadelerini Yeniçerileri. Türklerin arasında aramak icabederdi. Daha sonraları yani 16 ve 17 inci asırlarda Macarlar Türklerin mutantan binek atlarına hayrandılar. Ozaman Macarlar Türklerden zırh, işaretli saat, tüfenk, keskin ve sivri uçlu kama ve bilhassa at satın almağa kalktıkları zaman, Sultanlar kat'i şekilde at ihracını menetmişlerdi. Hattâ esir mübadelesinde bile at vermeğe müsaade etmiyorlardı.) (Takats Şander, Türk fethatı devrinden cilt I) İmparatorluğun kurucusu Osman bey olup harp vukuunda eli silâh tutan herkesi sefere davet eder ve hitamında da serbest bırakırdı. İşte Türkler de bu daveti hersene birbirleriyle âdeta rekabet edercesine kabul ederlerdi. Osman beyin kısa bir zamanda tanınması, hudutların genişlemesi gönüllülerin sayısını çoğaltmağa başladı. Hattâ çok uzaklardan geldiği vakidir. Harp haberi bir kaç gün önce köylere varıncıya kadar yayılır. (Ancak gizli tutulması icabettiği zamanlar, seferler yabancılar için ifşa edilmezdi.)

Orhan'ın çölünde, hudutların daha fazla büyümüş olması itibarile daimî ve müntazam askeri bir kuvvetin bulundurulması zarureti kendisini gösterdi. Padişahın kardeşi Alâeddin Paşanın ikaz ve teklifi üzerine yapılan kurultıda Çandarlı Kara Halil, kâfi miktarda (ulufe) mukabilinde toplanacak babayığit

Türklerin talim ve terbiyesi fikrini ileri sürdü. Nihayet (Mevlana Kara Halil) bu işi üzerine aldı.

Çandarlı az zamanda vazifesini muvaffakiyetle neticelendirdikten sonra bu askerler de harp bittikte köylerine dağılarak iş ve güçleriyle meşgul olmağa başlayınca ulufeleri de kesilmekte idi. Bu itibarla henüz daimî teşkilât vücuda getirilmiş sayılmazdı. Bunlar (Yaya) ve (Suarı) olmak üzere ikiye ayrılmışlardı. Ve başlarında onbaşı, yüzbaşı, binbaşı gibi ünvanlarla zabıtlar bulunduruldu. Miktarları da gün geçtikçe arttı. Az zamanda barısane emeller peşinde koşmağa başladılar. Türlü lenahıkları görüldü. Bu hal Orhan Beyin nazarı dikkatini celbettiğinden yayalardan ayrı, yepyeni bir askeri teşkilât meydana getirilmesi fikri uyandı.

Çandarlı Kara Halil yine işbaşına geçti. Tekrar projesini hazırlayarak Padişaha sundu. İşte bu proje (Devşirme) usulü ile toplanacak Hıristiyan çocuklarından daimî bir ordu meydana getirilmesini istihdaf ediyordu.

Bu fikir fetholunan yerlerde (İslâm sayısının çoğalmasını) ve (Harb kuvvetlerinin artırılmasını) temin bakımından hemen kabul olundu. Ve bir devşirme kanunu meydana getirildi. Hattâ bu meyanda devşirmelerden bir çok rical ve vezirler yetişmiştir. Mesela: Bu arada Veziri âzam Mahmut, Rüstem ve Sokullu Mehmet Paşanın isimlerini zikredebiliriz.

Bu usulün tatbikinde Osmanlılar hiç bir vakit cebir ve şiddet istimal etmemişlerdir. Paşa yabancı müverrihler meselâ (Lavallo) diyor ki: (Bu, galipler tarafından alınan en korkunç bir insan eti vergisidir. Osmanlıların asırlarca müddet Avrupalılar tarafından bir nefret mevzuu ittihaz edilmelerine hak vermektedir. İlâve edelim ki, bu garip asker alınma usulü ile birlikte, Osmanlılar Hıristiyanların en.cecülü unsurunu ortadan kaldırmak ve mağlûbun eline silâh vermeksizin, kendi askerlerinin miktarını iki kat daha artırmak çaresini bulmuşlardır) gibi fikirlerle aksini iddia ediyorlar ki müellifin sathî bir görüşle ve hissine kapılarak ortaya atmış olduğu bu haksız isnat, vesâiki tarihçeyeye müsteniden sahibî selâhiyet ağızlarını ifadeleri karşısında kıymetini kaybetmiştir. Meselâ H. A. Gibbons Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşu S. 63) (Osmanlıların tesmükkârlığı ister

vermelidir. böylece sarhoşun halini sratlarca gören çouurlu bir insan eminimki sarhoş olmaktan artık icti- nap edecektir.

Yurdun her tarafına, köylere varıncaya kadar sarhoşluğun avakibini gösterir resimli levhaları vatan- daşların göz önüne koymalıdır. bilhassa içki içilen mahallelerde teşmil edilirse bir çok vatandaşları içki avakibinden kurtarmış oluruz. ve netekim halen bu levhalar mekteplerde mevcuttur. bunları gören, oku- yan çhusda bu veciz resimli levhalar firen vazifesi- ni yapar o çahsı fazla içmekten. sarhoşluktan-alakor. Memleketimizde matbuğ resimli kart postalları tamim etmelidir. Fu kart postallar postanede çok ucuz ola- rak verilmelidir. Keza içkiden mutevellit deliliklere ait feci hem bu kart postallar ile ve hem büyük kı- talı tablolar halinde münasip mahallere asılmalıdır. Avrupada olduğu gibi keza sinemalarda tesadüf etti- ğimiz bilhassa yeni çıkarılan içkilere ait reklamdın sonra içkinin avakibi ile husule gelen cinnet halı ci- nayet. sefalet tablolarının filimleri halka gösterilmeli- dir. Keza yeşilay cemiyetinin şubeleri her yerde çoğaltılmalı içki aleyhine propağatdalar yapılarak böylece sistematik çalışmak suretile içmeyen vatan- daşların bilhassa gençlerin hiç olmaz ise alışmamaları hususi temin edilmiş olur. bu vazifeleri Sıhhat Ve- kâleti, Mzarif Vekâleti, Mektepler, halkevleri, be- lediyelerimiz de yapabilirler. Cayri tabii sarhoşluklar neticesi insanlar kaç şekilde deli olur?

İçtimai yaralarımızdan birini ve belki de en mü- himini teşkil eden bu derdin göze çarpan (delirme- lerini) kısaca naklediyorum.

Ruh hastalıklarının meydana gelmesinde ispiro- lu içkilerin rolu çok mühimdir. gerek bilhassa deli- lik ve bunaklık hallerile sar'a ve ilahiri her cinsi cinunun tehassulunda ve bir takım cinayete ispiro- hemen daira sebepler meyanında ilk akla gelenler- dir. bu gayri tabii sarhoşluk ve cinnet halleri üç şe- kilde görülmektedir.

1 — Dimağın anı olarak taharrüşü

2 — Göze korkunç hayallerin' gözükmesi ile (tit- rek sayıklama halı)

3 — Ayyaşların had hayalli hezeyanları

Birincisinde ispiroto beyin hareket emrini veren merkezlerine tesir temıştır. bu hale düçar olan çahıs kudurmuşçasına boşanır, önüne rast gelen her şeyi ki- rar vurur öldürür bu sarhoşluk nöbeti uzun sürmez bu esnada yaptığı fenalıklar gayrikabili tamir ve şedit- dir. Biraz sonra derin bir uykuya dalarak nihayet bulur. Nevropat visikopat adamların çoğu böyledir. Bir iki kadehden müteessir olur hastalanır çıldırır. Hele gençlerde ve askerlerde bu türlü zehirleşmeler çok görülür. Böylelerin içki içmesi kendileti için de

etraf için de katmerli bir beladır. cebri imsak ye- gane çaredir. vekayi adliyemizde bu gibi sarhoşluk halleri ara sıra düğün ve eğlence gibi vesilelerle ziyade miktarda rakı içenlerde tesadüf edilmiştir. Böyle birinin dört arkadaşını bir anda öldürdüğü vakidir düğüne davet edilen bu adam içtiği bir mik- dar rakıdan sonra (Alkol deliligine) yakalanmış se- bepsiz yere sevdiği dört arkadaşını tabanca ile öldür- müştür. işte bu kanlı faciayı rakı yapmıştır. Ve bu çahsın tahammelsüzlüğü ile olmuştur. beş aile efradı da bu yüzden ömürlerinin sonuna kadar bedbaht kal- mışlardır. görülüyorki zarar büyüktür ve gayrikabil telafidir.

İkincisi : sarhoşun gözüne korkunç hayaller gö- zükerek delirmesidir. Elleri dili bütün vücudu titrer, ağır bir hasta halı gösterir, müteheyyiçtir. yerinde duramaz. bir köşeden bir köşeye seğirdir müthiş korku içindedir birini başkasına benzeter, sesler işidir. hayaller görür, odanın içinde fareler yılanlar. Akreb- belir, silahlı insanlar küçük küçük askerler görür yı- lanlar yavaş yavaş vücuduna tırmanmaya. boğazına sarılmaya başlar karşısına karanlıkta kara kedi çıkar gözlerini diker, omuzlarına sıçrar. kovayım derken ağzından içeriye girer dışarıda kalan kuyruğunu çe- ker koparır bu sırada çektiği ızdırabatu görseniz tees- sür ve hayretten dona kalırsınız? bazen gözlerini kapar gözlerinin önünde meyhanec, içki kadehi, gar- sonlar, meyhaneci belirir (doldur A postol) diye bağır mağa başlar, arası çok geçmez bir yangın kızılığı etrafını sarar, çışkın ve ürkek bir halde (yanıyorum diye) kaçmağa. pencereden atlamağa kalkar. hasta kendini bilemez ne bulunduğu mahalli ne de adamları tanır. Ay ve gününden haberi yoktur. Fevkalâde sıkın- tılı ve korkaktır. yüzü ter içinde ıslak; bakışları dumanlıdır. Dili parlı ağız kokar dalgındır. Adeta rü- ya görmektedir. Bu gibiler masallar uydurur : beş daki- ka evvel ırzına tecavüze kalkışmış, odasına elikamalı haydutlar dolmuştur. gözü çarpan bir noktada : ha- tanın mesleğine uygun işler yapmasıdır. Piyade za- bıtı kumanda verir, harp pılanlarını sayar. Bahriyeli gemiyi yanaştırmak ile meşgul olur. Riyaziyeciler dünyayı manivla ile kaldırmak isterler. Kayıkçı kürek çeker (sandal dikkat) diye bağırır. uyku uyumaz. Fakat gözü açık rüyalar görürler gördükleri canlı, müteharrrik olduğu için gözünün önünden bir sinema şeridi gibi korkunç levhalar geçer. hayalları esnasın- da kabiliyeti telkiniyeleri de fazlalaşır. Meselâ : Dok- tordan korkan kendini müdafa kasdile doktorun üze- rine hücum etmek ister iken bu hastaya bir köşe gösterilirde (aman şuraya bak işte enbüyük yılan o- rada) dersiniz hemen kanar, doktoru unudur bırakır muhayyel yılan üzerine seğirtir, seğirtin tir tir titrer. avayı ile onu ezmeğe başlar. bazan bu hal için de ölen de vardır. ve günlerden sonra yavaş yavaş açılır.

Üçüncüsü ayyaşların (had hayali hezeyanları) dir. Çok defa alko'dan ileri gelen had hezeyanlar yapar. Bu hastalığın esası : Eğitim hayyalları ve itisaf kuruntuları, belli başlı sıkıntılardır. İçkinin çok içilmesinden ileri gelir. Bu çeşit hastalar kulagi ile ses eşidirler. Kûfür ediliyor ; tahkir olunuyor, bazan da cenaze götürülüyor gibi.

Mevlevi dedelerinin buylarını veya mersiyelerini eşidirler. Halk kendisile eğleniyor, öldürmek istiyor, çünkü gazetelerde intişar etmiş fena bir makalenin muharriri zannediliyor, yâhut öteki o'ladaki arkadaşları kendisini terzil etmektedir. Silâhla o'sa müdafaa ya kalkacak fakat nasıl ise bir odaya kapanmıştır, pencereden aşağıya atılmaktan başka çare yoktur, istidat ediyor, kimse aldırıyor diye konuşur, hasta kendini gayip etmez, olan şeyleri bütünü vuzuhla idrak ediyor. Fakat ruhan düşkündür, ve çok sıkıntılıdır, bazan bu hallar içinde ölenleri de vakidir, bir kaç gün ve bir kaç hafta içinde iyileşir. Bu hastalaktan kurtulabilmek için de içkiyi bırakmak şarttır, buolardan başka Ayyaşlarda birde kiskançlık delilği vardır. (35 den sonra görülür) daha ziyade rakı içenlerde olur, içkinin aç kârına içilmesi de evvelce bir düşünce ile dimağın hazırlanmış bulunması hezeyanın parlamasını kolaylaştırır, geceleri, karanlıkta kalınca (hayal) görürler, kiskançlık ve zehirleme hezeyanları sahneye hakimdir, iddalarında.

Karı ve kızı serbestçe fuhş ve rezalet yapmak için kendisini zehirlemek istiyorlar. Geceleri evine Huvarda alıyorlar, gündüzleri süslenip sokağa çıkıyorlar herkesce onu sarhoş ve deli diye bildirmeğe çalışıyor. O deli değildir aklı başındadır, rezaleti gözüyle görmektedir. Bu tabloyada (Alkol paranuvayyası) denir.

Bu kabil Ayyaş mecnunlar bazen en ehemmiyet-siz sebeplerle Meselâ :

Bir tek kelime veya manidar bir bakış yüzü-den tanımadığı bir şahsı öldürmektedirler.

Karakter üzerindeki tesirine gelince : Acabi, huşu, yalancı, ırz düşmanı, mübâlagacı şarlatao, sebatsız, kararsız, düşkün gibi zümreler arzedirler. Rakı bu gibilerin kalblerinde sömüp küllenmiş gayz ve kinleri, galebe ve teskin edilmiş intikam hislerini tahrik eder, rededilmiş aşık, karısı tarafından terk olunmuş koca rakının tesiri altında sadakesızın peşine düşer yolunu gözetler ve ayık iken kat'iyen cesaret edemeyeceği işleri yapar ve adam öldürürler.

Bazan da birinden alınacak intikamı, teskin olunamıyacak gayzi olan bir adamı ayık iken kendinde kudret bulamadığından yani (melekâti akliyesi, iradesini idare ettiğinden) cüret versin için rakı içerek ve hasmını öldürür, bazılarıda bu cüretleri esasında

kendi kendilerini öldürürler. Bunları öğrendikten sonra cesaretiniz varsa yine içiniz?

Bu sebeplerdeki : Alkolizm ile mücadele bu gün artık millî şuur tarafından benimsenmiş kavramıştır. Bilgi ve fev ışıkları ile aydınlanan yolumuzda varmak istediğimiz gaye; şüphesiz memleketi bedava, ruhan sağlam bir nesil yetiştirmektir. Çoklu seririyatların müşahedeleri, Laboratuvarların tecrübeleri bize gösteriyor ki; içki iptilası tereddidin en mühim amildir. Türk cemiyetini tereddiden korumak her Türk vatandaşının en esaslı vazifesidir.

Cumhuriyet ve demokrasinin umdeleri meyanda cemiyetin bu gün ve yarını düşünmek zaten ön planda yer almıştır. İnkılab Türkiyesi millî terbiye, sıhhat ve muaveneti icmalîye teşkilât ile bu umdeyi takip etmektedir. Fakat her şeyi hükümetten beklemekte Demokrasi esaslarına aykırı olduğundan vatandaşların kendi aralarında yekdiğerine yardım etmeleri (fikir aşısı) yapmaları çok lüzumlu ve yerinde bir iştir. Memleket halkını bu beladan kurtarmak için esaslı bir programla harekete geçilmelidir. Herkesin ve bilhassa gençlik ve köylü kontrol edilmedir. Hiç bir fedakârlıktan çekinmeyerek çalıştırılmalıdır. Bu gün için bu tarzdaki programlı mesai yarınki nesil kadar bu gün yaşayanlar içinde faydalı olacaktır. Bu kadar tafsilâttan anlıyoruz ki, içki iptilası cemiyet için bir belâdır. Gerek tesirâtı aşabiye i, gerekse atı baide nasıl üzerinde göstereceği avakı itibarile ciddi bir tehlikedir. Tehlike o kadar büyük ve korkunçtür ki mevzu'a tedabiri zecriyenin kifayetsizliği de göz önünde tutularak cemiyet o selâmeti namına her hatıra gelen çareyi bile tecrübe etmekten başka yol kalmamıştır. Yolumuzda imanla, inanca yürüyüp memleketin sosyal davalarında gönüllü bir eri gibi çalışmaktığımızı iktiza ediyor.

Sözlerimi bitirmezden evvel yurdun her tarafında faydalı mevzular üzerinde söyleyecek ağız ve dinleyecek kulaklara bütünü kapularını açan sevgili Halk evlerine ve beni bu kadar zamandır dinlemek lütfunda bulunan seçkinlere şükranımı sunar veda ederim.

1 / 3 / 1944

Sayhan Tablî Adli ve Ruh Hastaneleri Mütahassisi

Hüseyin Rifat Evirgen

ADANA Halkevi Temmuz, - Ağustos 944

Çalışmaları

Konferanslar :

1—5-7-944 Çarşamba günü Şehirimizde bulunan Y. Z. Enstitüsü Döçentleri Evimiz bahçesinde (Narenciyeler) mevzulu bir konferans verdiler

Törenler :

1 — 21 - 7 - 944 Cuma günü Montrö Zaferi yıldönümü Evimizde büyük bir törenle kutlanmış, Bandomuzun çaldığı (İstiklâl Marşı) ile törene başlanmış, Avukat İbrahim Tekeli tarafından güzel bir hitabede bulunulmuştur.

2 — 24 - 7 - 944 Pazartesi günü, Lozan'ın 21 nci yıldönümü törenle kutlandı. İstiklâl Marşını Müteakip Erkek Sanat Enstitüsü tarih Öğretmeni Kâzım Eke Günün önemini belirten bir konferans vermiştir.

Kurslar :

1 — 1 . 7 - 944 Cumartesi günü ikmale kalan talebeler için kurslar açılmıştır. Kurslara 818 talebe devam etmeğe başlamıştır. Bunlardan (98) i Türkçe,

(42) Edebiyat, (24) Felsefe, (58) İngilizce, (25), Almanca, (112) Fransızca, (279) Riyaziye, (169) Fizik, ayrıca Ticaret le memurları yetiştirmek için açılan Bürokersiyal kursuna da 11 kişi kaydedildi.

Düğün, Nişan :

Temmuz, Ağustos ayları içinde evimizde (3) Nişan ve düğün töreni yapılmıştır.

Film :

12 - 8 944 Cumartesi, 13 - 8 - 944 Pazar, 14 - 8 - 944 Pazartesi, 16 - 8 - 944 Çarşamba günleri ikişer defa Adana Garnizonundaki askerlere Tuğbaylık tarafından temin edilen askeri filim Evimizde gösterildi.

Kütüphane Çalışmaları :

Kütüphanenin kitapları muarrir adlarına ve kitap adlarına göre tasnif edilmiştir.

NEŞRİYAT MÜDÜRÜ : KEMAL ÇELİK
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ : VEHBI EVİNÇ
BASILDIĞI YER : BUGÜN Basımevi

HALKEVİ DERGİLERİ

<u>DERGİNİN ADI</u>	<u>ÇIKARAN HALKEVİ</u>
Başpınar	Gz. Antep
Çorumlu	Çorum
Doğuş	Kars
Erciyaş	İyseyeri
Fikirler	İzmir
Gediz	Manisa
Görüşler	Adana
Halkevi	Eskişehir
İnanç	Denizli
İnan	Trabzon
Karacadağ	Diyarbakır
Karaelmas	Zonguldak
Kaynak	Balıkesir
Konya	Konya
19 Mayıs	Samsun
Taşpınar	Afyon
Türk Akdeniz	Antalya
Üd	Isparta
Uludağ	Bursa
Yeni Türk	Eminönü
Halkbilgisi Haberleri	Eminönü